

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

T098021

การศึกษาการส่งออกและการตลาดข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา

A Study on Thai Rice Export and Marketing to Africa Countries

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

๗๗.

พ.ศ. 2542

๗ 5261

๘54๘

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน 98021

วันเดือนปี.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง: การศึกษาการส่งออกและการตลาดข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา

โดย: นายพัฒนพงษ์ ลิขิตชีวะคล

ชื่อปริญญา: วิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

สาขาวิชา: บริหารธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ: ,././...พ.พ./.../๕๕
(รังสรรค์ โนชัย)

ข้าวสามารถทำรายได้สูงเป็นอันดับหนึ่งของสินค้าเกษตรส่งออกของประเทศไทยและประเทศไทยก็ยังเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก ตลาดนำเข้าข้าวจากไทยนั้นมีหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศแอฟริกาซึ่งมีปริมาณการนำเข้าจากประเทศไทยปริมาณมากเป็นอันดับสองรองจากตลาดเอเชียและยังถือว่าเป็นตลาดใหม่ของไทย แต่การนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาจากประเทศไทยมีความไม่แน่นอนในปริมาณการนำเข้า

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือการศึกษาการส่งออก การตลาด ส่วนแบ่งตลาด และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษาและมีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการกำหนดนโยบายและขยายการส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาให้มากขึ้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า กลุ่มประเทศแอฟริกันั้น การนำเข้าข้าวจะเน้นในด้านราคา มากกว่าคุณภาพกล่าวคือข้าวที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำ รูปแบบการค้าข้าวจะเป็นลักษณะการค้าระหว่างเอกชนกับเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ประเทศในกลุ่มประเทศแอฟริกาที่มีการนำเข้าข้าวจากไทยที่สำคัญได้แก่ ไนจีเรีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เซเนกัล เป็นต้น ส่วนประเทศคู่แข่งขั้นที่สำคัญของไทยในตลาดข้าวแอฟริกาได้แก่ สหรัฐอเมริกา เวียดนาม และปากีสถาน ปัจจุบันพบว่าไทยต้องประสบกับภาวะการแข่งขันสูงในตลาดข้าวแอฟริกาเนื่องมาจากการที่ประเทศในกลุ่มแอฟริกาหลายประเทศซึ่งเดิมเป็นลูกค้าของไทยหันไปซื้อข้าวจากประเทศเหล่านี้มากขึ้น ทำให้ไทยสูญเสียรายได้เป็นจำนวนมากและเป็นอุปสรรคในการขยายตลาดข้าวของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกาอีกด้วย ส่วนผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญได้แก่ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนำเข้าข้าวของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ได้แก่ ราคานำเข้าข้าวจากประเทศไทยและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งมีความยืดหยุ่นเท่ากับ 2.90 และ 4.05 ตามลำดับ สำหรับผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของประเทศไทยในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ พบว่า ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น 45,336 ตัน เป็นผลมาจากขนาดเพิ่มขึ้นร้อยละ 102.20 แต่ผลจากการแข่งขันทำให้ปริมาณการส่งออกของไทยลดลงร้อยละ 202.21

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้างนี้คือ จากการศึกษาครั้งนี้การที่ประเทศไทยต้องประสบกับการแข่งขันสูงในตลาดข้าวแอฟริกาซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำและประเทศไทยต้องเสียเปรียบการแข่งขันด้านราคากับคู่แข่งที่มีต้นทุนที่ถูกกว่า รัฐบาลควรเร่งหามาตรการหรือกำหนดนโยบายต่างๆเพื่อจะรักษาส่วนแบ่งตลาดข้าวในแอฟริการวมทั้งการเปิดตลาดข้าวใหม่ๆให้มากขึ้นในอนาคตเช่นการศึกษาวิจัยเทคนิคการผลิตข้าวที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อลดต้นทุนการผลิตที่ส่งผลต่อราคาส่งออกข้าวของไทยให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดข้าวแอฟริกา ใช้นโยบายการเจรจาค้าข้าวระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล การลดความซับซ้อนในขั้นตอนการชำระเงินระหว่างประเทศการลดภาษีการส่งออกข้าวตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ส่งออกให้มากขึ้น เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ตรวจเอกสาร	4
ขอบเขตของการศึกษา	6
วิธีการศึกษา	6
บทที่ 2 โครงร่างทฤษฎี	8
ทฤษฎีอุปสงค์	8
แบบจำลองทางเศรษฐกิจของอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทย ของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ	11
แบบจำลองการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด	13
บทที่ 3 การส่งออกข้าวของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา	17
สภาพทั่วไปของกลุ่มประเทศแอฟริกา	17
สถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศแอฟริกา	18
สถานการณ์ทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกา	19
ตลาดข้าวในกลุ่มประเทศแอฟริกา	20
คู่แข่งที่สำคัญของไทยในตลาดข้าวแอฟริกา	22
การส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา	26
รูปแบบการค้าข้าวระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศแอฟริกา	27
หน้าที่ทางการตลาดที่สำคัญในการส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา	28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การส่งออกข้าวของไทยไปยังประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ 30

ปัญหาและแนวทางการรักษาและขยายตลาดข้าวของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกา 32

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ 35

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทย
ของกลุ่มประเทศแอฟริกา 35

ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของประเทศไทย 38

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ 41

สรุป 41

ข้อเสนอแนะ 42

เอกสารอ้างอิง 45

ภาคผนวก 47

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศที่สำคัญปี พ.ศ. 2540 ถึง 2541 (ล้านตัน)	2
2	มูลค่าการส่งออกข้าวไทยแยกตามประเทศลูกค้าที่สำคัญ (ล้านบาท)	3
3	ตัวอย่างการคำนวณการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาด โดยใช้ตัวเลขสมมติ	14
4	สรุปการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X ในระหว่างปีที่ 1 ถึงปีที่ 2	16
5	ปริมาณการนำเข้าข้าวในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (ล้านตัน)	20
6	ปริมาณการนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาจากแหล่งต่าง ๆ (ล้านตันข้าวสาร)	21
7	ปริมาณการนำเข้าข้าวจากสหรัฐอเมริกาของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ (ตัน)	23
8	ปริมาณการนำเข้าข้าวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ปี พ.ศ. 2532 ถึง 2535 (พันตัน)	23
9	มูลค่าการนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ (ล้านบาท)	27
10	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ตามแหล่งนำเข้า (ตัน)	31
11	ปริมาณการส่งออกข้าวจากไทยไปยังสาธารณรัฐแอฟริกาใต้แยกตามชนิดของข้าว (ตัน)	32
12	ปริมาณการนำเข้าข้าวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จากไทยและสหรัฐอเมริกา (ตัน)	38
12	ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ระหว่างปี พ.ศ. 2534 ถึง 2536 และปี พ.ศ. 2537 ถึง 2539	39

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แหล่งส่งออกข้าวของประเทศสหรัฐอเมริกา (เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 ถึง 2536)	22
2	แหล่งส่งออกข้าวของประเทศเวียดนาม (เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 ถึง 2536)	24
3	แหล่งส่งออกข้าวของประเทศปากีสถาน (เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 ถึง 2536)	25
4	แหล่งส่งออกข้าวของประเทศไทย (เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 ถึง 2536)	26

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาการศึกษา

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีผืนแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และมีศักยภาพในการผลิตสินค้าทางการเกษตรสูงมาก ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมและความสะดวกสบายทางวัตถุดิบที่มีในประเทศทั้งหมดมีแรงงานที่มีคุณภาพและค่าแรงถูกเป็นจำนวนมากมีโรงงานที่ผลิตเพื่อจำหน่ายจำนวนหลายรายตั้งอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบรวมไปถึงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรไม่ว่าจะเป็นด้านการลงทุนด้านวิชาการตลอดจนกระทั่งด้านการตลาดและในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประเทศไทยได้ผลิตสินค้าทางการเกษตรออกมาเป็นจำนวนมากจนกระทั่งผลิตเป็นสินค้าขายทั้งภายในและภายนอกประเทศสินค้าเกษตรที่เป็นสินค้าหลัก และทำรายได้ให้กับประเทศได้แก่ ข้าว ยางพารา ข้าวโพด เป็นต้น

ข้าว นับเป็นพืชที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย เพราะนอกจากจะใช้เลี้ยงประชากรภายในประเทศแล้วยังสามารถส่งไปจำหน่ายต่างประเทศได้อีกด้วย โดยคาดการณ์ว่าในปีเพาะปลูก พ.ศ. 2540/41 ประเทศไทยจะสามารถผลิตข้าวรวม 21.43 ล้านตันข้าวเปลือกและมีการใช้ข้าวภายในประเทศประมาณ 13.21 ล้านตันข้าวเปลือกหรือ 8.70 ล้านตันข้าวสาร จึงจะทำให้เหลือปริมาณข้าวประมาณ 8.22 ล้านตันข้าวเปลือกหรือ 5.42 ล้านตันข้าวสารและหารวมสต็อกข้าวของปีก่อนจะทำให้มีข้าวเหลือมากกว่า 6 ล้านตันข้าวสาร (สมาคมโรงสีข้าวไทย, 2541) จึงต้องมีการผลักดันให้มีการส่งออกข้าวส่วนที่เหลือนี้ออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศซึ่งจะสร้างรายได้ให้กับประเทศได้หลายหมื่นล้านบาทนอกจากนี้พบว่า ที่ผ่านมามีประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลกและมีแนวโน้มว่าจะมีการส่งออกเพิ่มขึ้นในแต่ละปีด้วย (ตารางที่ 1)

ในปัจจุบัน สถานการณ์ของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วพร้อมๆ กับการแข่งขันในด้านต่างๆ ที่ค่อนข้างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการตลาดหรือการค้าในด้านเทคโนโลยีหรือด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้นานาประเทศหันมาพัฒนาตนเองเพื่อให้เข้าขั้นมาตรฐานสากลและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดจากการถูกเอาเปรียบของประเทศอื่นๆ ซึ่งวิธีหนึ่งที่สามารถหลุดพ้นจากการถูกเอาเปรียบได้ก็คือการส่งผลผลิตต่างๆ จากภายในประเทศออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศให้ได้มากที่สุดเพื่อไม่ให้เป็นการเสียดุลทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การค้าและข้าวก็เป็นพืชเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่มีประเทศผู้ส่งออกจำนวนมากหลายรายกระจายกันไปในแต่ละทวีปต่างๆทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วยและประเทศไทยก็ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกข้าวเป็นจำนวนมาก รองๆไปจากประเทศไทยซึ่งประเทศเหล่านี้จัดว่าเป็นประเทศคู่แข่งทางการค้าของประเทศไทยได้แก่ จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฮองกง ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ปากีสถานและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ตารางที่ 1 ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศไทยที่สำคัญปี พ.ศ. 2540 ถึง 2541 (ล้านตัน)

ประเทศผู้ส่งออก	2540	2541
ไทย	5.57	5.80
เวียดนาม	3.60	4.00
สหรัฐอเมริกา	2.30	2.70
อินเดีย	1.80	1.50
ปากีสถาน	1.65	1.70

ที่มา : (กระทรวงพาณิชย์, 2541ก)

จากตารางที่ 2 จะพบว่า ถ้าพิจารณาประเทศที่มีการนำเข้าข้าวจากไทยโดยเรียงลำดับตามมูลค่าการส่งออกแล้วจะพบว่าแหล่งหนึ่งที่มีการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยเป็นมูลค่ามากได้แก่กลุ่มประเทศแอฟริกา เช่น ไนจีเรีย แอฟริกาใต้ โตโก เซเนกัล เป็นต้น และถือว่าเป็นตลาดใหม่ในการส่งออกข้าวของไทยประชากรในกลุ่มประเทศแอฟริกาที่มีแนวโน้มความต้องการการบริโภคค่อนข้างมากแต่ไม่สามารถผลิตข้าวเองภายในประเทศได้เพียงพอเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ไม่เหมาะสมในการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังพบว่าประชากรในกลุ่มประเทศแอฟริกามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมบริโภคธัญพืชเป็นส่วนใหญ่ หันมาบริโภคข้าวมากขึ้น (กระทรวงพาณิชย์, 2539) กลุ่มประเทศดังกล่าวนี้จึงเป็นกลุ่มประเทศที่น่าจับตามองในการที่ไทยจะส่งข้าวไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 2 มูลค่าการส่งออกข้าวไทยแยกตามประเทศลูกค้าที่สำคัญ (ล้านบาท)

ประเทศ	2537	2538	2539	2540	2541
					(มก. -กย.)
อินโดนีเซีย	3,041.10	6,010.00	3,849.00	4,844.40	13,921.70
มาเลเซีย	1,424.90	2,313.30	4,424.00	5,588.20	4,785.90
อิหร่าน	1,141.50	3,156.10	3,255.80	3,694.70	4,242.20
ฮ่องกง	2,715.50	2,646.30	3,458.00	4,845.00	4,061.10
ไนจีเรีย	534.30	420.30	2,816.00	5,848.80	3,997.10
สหรัฐอเมริกา	2,728.60	2,287.90	2,881.50	4,563.00	3,858.10
จีน	4,676.50	9,249.80	6,936.80	5,374.00	3,777.30
สิงคโปร์	2,633.00	2,741.70	3,430.30	4,589.50	3,662.80
แอฟริกาใต้	1,874.50	1,950.30	1,619.60	1,971.00	2,474.90
โตโก	123.00	347.90	206.10	991.50	1,670.40

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2541ข)

แต่การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาจะเป็นที่น่าสังเกตว่า ปริมาณการนำเข้าในแต่ละปีนั้นจะมีปริมาณของการนำเข้าที่ไม่แน่นอน บางปีมีปริมาณมาก บางปีมีปริมาณน้อย ไม่สม่ำเสมอ ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีปริมาณการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นซึ่งเมื่อการนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาจากประเทศไทยมีความไม่แน่นอนในปริมาณการนำเข้าเช่นนี้อาจทำให้ประเทศไทยสูญเสียตลาดส่งออกที่สำคัญไป จึงควรที่จะหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกข้าวไปยังประเทศนั้นๆ ได้เป็นจำนวนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการส่งออก และการตลาดข้าวของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการส่งออกและการตลาดข้าวของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศ แอฟริกา
2. ทราบถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกา
3. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการส่งออกข้าวของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาตลอดจนวิธีแก้ไขปัญหานั้น

ตรวจเอกสาร

กระทรวงพาณิชย์ (2537) ประเทศไทยบริโภคนข้าวส่วนใหญ่มีการผลิตข้าวภายในประเทศ แต่ส่วนใหญ่จะต้องนำเข้าเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคแต่เนื่องจากประเทศที่บริโภคข้าวส่วนใหญ่เป็นประเทศยากจนปริมาณการนำเข้าจึงขึ้นอยู่กับราคาข้าวในตลาดโลกเป็นสำคัญ นอกจากนี้จำนวนผลผลิตภายในประเทศเป็นอีกปัจจัยหนึ่งกำหนดปริมาณการนำเข้า ดังนั้นปริมาณการนำเข้าข้าวของแต่ละประเทศจึงมีปริมาณเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก โดยเฉพาะประเทศที่มีพลเมืองเป็นจำนวนมากซึ่งทำให้ปริมาณความต้องการบริโภคข้าวในแต่ละปีอยู่ในระดับสูง เช่น อินเดีย บังกลาเทศและฟิลิปปินส์ซึ่งประเทศผู้ผลิตข้าวด้วยในปีใดที่ผลผลิตได้รับความเสียหาย ปริมาณการนำเข้าก็อยู่ในระดับสูง แต่ในปีที่ผลผลิตได้รับผลดี การนำเข้าก็ไม่มีปริมาณจำเป็น ดังนั้นการนำเข้าของประเทศเหล่านี้จึงเปลี่ยนแปลงมากแต่สำหรับประเทศที่มีสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมการปลูกข้าวและต้องอาศัยการนำเข้าเป็นแหล่งอุปทานสำคัญจะมีปริมาณการนำเข้าค่อนข้างสม่ำเสมอ เช่น ฮังการี มาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศในแถบตะวันออกกลางและแอฟริกา เป็นต้น สำหรับปริมาณการนำเข้า โดยส่วนรวมของโลกก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามปริมาณการส่งออกคือเพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ 1.46

เกียรติชัย เวชฎาพันธ์และคณะ (2537) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การส่งออกข้าวของประเทศไทยคู่ค้าที่สำคัญของไทย โดยสร้างแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ของการนำเข้าข้าวของประเทศไทยคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ เซเนกัล อิหร่าน ไนจีเรีย ฮังการี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นรายประเทศและพยากรณ์ปริมาณส่งออกข้าวไทยไปประเทศคู่ค้าที่สำคัญดังกล่าว เป็นรายประเทศ โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นอนุกรมเวลาอยู่ ในช่วงปี พ.ศ. 2508 ถึง 2528 การวิเคราะห์ใช้วิธีทางสถิติคือ ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา จากผลของการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของผลผลิตภายในประเทศมาเลเซียเท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการส่งเข้าข้าวจากประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ใช้กำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดาจากผลของการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของผลผลิตภายในประเทศมาเลเซียเท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการส่งเข้าข้าวจากประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค่าสัมประสิทธิ์ของราคาข้าวส่งออกของไทยไปยังประเทศสิงคโปร์และจำนวนประชากรภายในประเทศสิงคโปร์เท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการส่งเข้าข้าวจากประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์ของจำนวนประชากรภายในประเทศเซเนกัลเท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการส่งเข้าข้าวจากประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค่าสัมประสิทธิ์ของราคาสินค้าแข่งขันที่ใช้ทดแทนข้าวเท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการส่งเข้าข้าวไทยจากประเทศอิหร่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค่าสัมประสิทธิ์ของจำนวนประชากรภายในประเทศไนจีเรียและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไนจีเรียเท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการส่งเข้าข้าวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและค่าสัมประสิทธิ์ของราคาข้าวส่งออกของไทยไปยังประเทศฮ่องกงเท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการส่งเข้าข้าวไทยของประเทศฮ่องกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ฉันทรัฐา อยู่เสนาสน์ (2539) ได้ศึกษาถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อราคาส่งออกข้าวไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวไทย โดยใช้ข้อมูลทฤษฎีจากหน่วยงานและเอกสารสถิติต่างๆจากการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างราคาส่งออกข้าวไทยชั้นสอง 100 เปรอร์เซ็นต์ และราคาส่งออกข้าวของประเทศสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันอย่างไร้มีนัยสำคัญทางสถิตินอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงรายได้ของประเทศคู่ค้ามีผลกระทบต่อทิศทางเดียวกับราคาส่งออกข้าวของไทยอย่างมีนัยสำคัญส่วนในข้าวคุณภาพต่ำรายได้ของคู่ค้ามีผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวของไทยในทิศทางตรงกันข้ามสำหรับปัจจัยปริมาณผลผลิตข้าวของไทยพบว่า มีผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวไทยในทิศทางตรงกันข้ามในทุกมาตรฐานข้าวส่งออกโดยที่ข้าวมาตรฐานสูงจะมีค่าความยืดหยุ่นของราคาส่งออกสูง

นิรนาม (2539) สำหรับการค้าข้าวของไทยในภาพรวม ยังคงมีคำสั่งซื้อจากต่างประเทศเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ สถานการณ์ตลาดโลกนั้นพบว่า ปัจจุบันตลาดโลกมีความต้องการบริโภคข้าวคุณภาพสูงมากขึ้นดังนั้นอนาคตการส่งออกของไทยจึงค่อนข้างสดใส โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ อย่างไรก็ตามในส่วนของคุณภาพต่ำนั้นผู้ส่งออกและกระทรวงพาณิชย์ควรเร่งขยายตลาดพร้อมทั้งติดตามผู้ซื้อรายเก่าด้วยโดยแอฟริกาซึ่งเดิมเป็นแหล่งบริโภคข้าวใหญ่ของโลกและหันมาบริโภคข้าวเพิ่มขึ้นมากในปัจจุบันเป็นตลาดที่น่าจับตามองเป็นอย่างยิ่งในขณะนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระทรวงพาณิชย์ (2540) การส่งออกข้าวประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 คาดว่าไทยยังคงเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก โดยจะมีปริมาณส่งออกรวม 5.35 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 47,050 ล้านบาทและมีส่วนแบ่งอยู่ในตลาดโลกประมาณร้อยละ 30 โดยราคาข้าวในตลาดโลกมีแนวโน้มอ่อนตัวลง เนื่องจากคาดว่าปริมาณการค้าข้าวโลกในปีเพาะปลูก พ.ศ. 2539/40 จะลดลงเนื่องจากผลผลิตข้าวของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญเพิ่มขึ้นประกอบกับผลผลิตธัญพืชอื่นๆ เช่นข้าวสาลีซึ่งเป็นสินค้าทดแทนข้าวได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกันและแม้ว่าราคาข้าวในขณะนี้ จะอยู่ในระดับสูง แต่ก็ยังเป็นประเภทข้าวคุณภาพดี ส่วนข้าวที่มีคุณภาพปานกลางถึงคุณภาพต่ำราคายังทรงตัวและอาจจะอ่อนตัวหลังจากมีผลผลิตข้าวของเวียดนามออกสู่ตลาดในช่วงเดือนมกราคม และพฤษภาคม ตามลำดับ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาการส่งออกข้าวของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการส่งออก การตลาด รวมทั้งส่วนแบ่งการตลาดข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ และการตลาดข้าวของไทยในอนาคต โดยจะศึกษาถึงภาพรวมทั้งหมดของกลุ่มประเทศแอฟริกาและศึกษาการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดโดยกำหนดตลาดนำเข้าข้าวที่สำคัญของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกาคือประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เนื่องจากนำเข้าข้าวจากประเทศไทยในปริมาณมากในแต่ละปี ส่วนประเทศคู่แข่งที่สำคัญที่นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบคือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ในช่วงปี พ.ศ. 2534 ถึง 2539 เป็นเวลา 6 ปีและทำการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญคือ ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ สำหรับช่วงระยะเวลาการศึกษานั้นจะศึกษาอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2527 ถึง 2538

วิธีการศึกษา

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยแบ่งเป็นข้อมูลทางการตลาด การส่งออก มาตรฐานการส่งออก ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวข้องกับปริมาณการผลิตและการส่งออกมูลค่าการนำเข้า ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการนำเข้าจากประเทศต่างๆของกลุ่มประเทศแอฟริกา เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยข้อมูลดังกล่าวนำมาจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งส่วนราชการและเอกชน เช่น สมาคมผู้ส่งออกข้าว สภาวิจัยแห่งชาติ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กรมส่งเสริมการส่งออก และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ได้แก่ เอกสารและบทความทางวิชาการต่างๆ เช่น วารสารรายงานเศรษฐกิจรายเดือน รายงานวิจัยต่างๆ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยจะใช้การวิเคราะห์ดังนี้

1. ในการศึกษาการส่งออก สถานะการตลาด และส่วนแบ่งตลาดการส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปริมาณและมูลค่าการส่งออก การตลาด มาตรฐานการส่งออก รวมไปถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการนำเข้าจากประเทศต่างๆ ของกลุ่มประเทศแอฟริกา เป็นต้น

2. ในการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาจะใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงพรรณนา โดยในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของไทยในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ซึ่งจะใช้ข้อมูลทางสถิติระหว่างปี พ.ศ. 2534-2539 ในส่วนการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบท่อการนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาใช้ข้อมูลสถิติระหว่างปี พ.ศ. 2527-2538 ของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดยใช้แบบจำลองการถดถอยเชิงพหุ (multiple regression) ใช้การวิเคราะห์แบบกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) ในการหาสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆ ซึ่งจะใช้โปรแกรม SPSS for Windows ช่วยในการวิเคราะห์และในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการการถดถอย

3. ในการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการส่งออกข้าวของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากแหล่งต่างๆ รวมทั้งข้อมูลการศึกษาจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มาเป็นแนวทางในการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะในการขยายตลาดส่งออกข้าวไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา

บทที่ 2

โครงร่างทฤษฎี

ในบทนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้สำหรับการวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ทฤษฎีอุปสงค์ แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ของอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญและแบบจำลองในการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทฤษฎีอุปสงค์

อุปสงค์ (demand) หมายถึงปริมาณสินค้าชนิดหนึ่งที่ผู้บริโภคยินดีและสามารถซื้อในระดับราคาต่างๆ ในระยะเวลาและสถานที่หนึ่ง โดยให้ปัจจัยอื่นคงที่ อุปสงค์จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณสินค้า

กฎของอุปสงค์

กฎของอุปสงค์ (law of demand) มี 2 ข้อคือ

1. ปริมาณสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ ย่อมผันแปรเป็นปฏิภาคส่วนกลับ (inverse relative) กับราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นเสมอ คือถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นลดลง ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น เส้นอุปสงค์มีลักษณะลดต่ำลง จากซ้ายไปขวาและมีความชันเป็นลบ

2. เมื่อราคาของสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปในระยะยาวทำให้ปริมาณการซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นของผู้บริโภคจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าในระยะสั้น กล่าวคือถ้าให้เวลามากขึ้น โอกาสที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าและบริการนั้นทดแทนสินค้าและบริการอื่นหรือหันไปใช้สินค้าและบริการชนิดอื่นแทนจะมีมากขึ้นดังนั้นเส้นอุปสงค์ในระยะสั้นจึงมีลักษณะชันกว่าเส้นอุปสงค์ในระยะยาว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์

1. ราคาของสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ โดยทั่วไปหากสินค้ายังมีราคาแพงขึ้นปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการซื้อจะยิ่งน้อยลงตรงกันข้ามหากสินค้ายังมีราคาถูกลงปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการซื้อจะยิ่งมากขึ้น

2. ราคาของสินค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามปกติความต้องการของผู้บริโภคอาจจะสนองได้ด้วยสินค้าหลายชนิด ถ้าสินค้าชนิดหนึ่งมีราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคก็จะซื้อสินค้าชนิดนั้นน้อยลงและไปซื้อสินค้าอีกชนิดหนึ่งซึ่งทดแทนกันได้เช่น การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าอื่นๆ เป็นสินค้าที่ใช้ทดแทนกัน (substitutes) หรือเป็นสินค้าที่ต้องใช้ร่วมกัน (complements)

3. ระดับรายได้ของผู้บริโภค เมื่อมีรายได้มากขึ้นก็จะซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมีรายได้มากขึ้นความต้องการในสินค้าและบริการอื่นๆ ก็มักจะเพิ่มตามไปด้วย

4. รสนิยมและความเคยชินของผู้บริโภคซึ่งตามปกติผู้บริโภคมักจะมีความจงรักภักดีอยู่กับตราของสินค้าหรือผู้บริโภคเคยใช้สินค้าชนิดใดหรือตราใดมา ก็จะยังคงใช้สินค้านั้นๆ ต่อไป

5. การพยากรณ์หรือคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต การที่ผู้บริโภคคาดคะเนว่า ในอนาคตเหตุการณ์จะเป็นอย่างไร จะมีผลต่อการตัดสินใจซื้อหรือการชะลอการซื้อนั้น เช่น คาดว่าในอนาคตราคาข้าวจะสูงขึ้นประเทศคู่ค้าก็จะรีบซื้อข้าวกักตุนไว้จึงมีผลทำให้อุปสงค์ในปัจจุบันเพิ่มขึ้นและในทางตรงข้าม ถ้าคาดว่าราคาในอนาคตจะลดลง ประเทศคู่ค้าก็จะชะลอการซื้อ อุปสงค์ในปัจจุบันจึงลดลง

6. ฤดูกาล โดยเฉพาะประเทศเกษตรกรรม ในช่วงต้นฤดูกาลที่เก็บผลผลิตขายได้ เกษตรกรก็มักใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าและบริการตามต้องการ จึงมีผลให้ปริมาณอุปสงค์ในช่วงนั้นสูงกว่าปกติ

7. ปัจจัยอื่นๆ เช่น การศึกษา เชื้อชาติ ท้องถิ่น อัตราดอกเบี้ย การจัดเก็บภาษีของรัฐบาล การออม อุปนิสัย เป็นต้น ซึ่งถ้าปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลง ก็จะทำให้จำนวนอุปสงค์สินค้านั้นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์เป็นค่าที่แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองของการเปลี่ยนแปลงปริมาณซื้อต่อการเปลี่ยนแปลงตัวกำหนดต่างๆ เช่น ราคาสินค้า รายได้ ราคาสินค้าชนิดอื่นๆ ซึ่งสามารถแบ่งความยืดหยุ่นของอุปสงค์ได้เป็น 3 ชนิด คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าชนิดนั้น (owned price elasticity of demand) เป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคจะซื้อ ต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าชนิดนั้น คือ

$$E_{p_i} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้าที่บริโภค (Q}_i\text{)}}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าที่บริโภค (P}_i\text{)}}$$

$$= \frac{\% \Delta Q_i}{\% \Delta P_i} = \frac{\Delta Q_i \cdot P_i}{\Delta P_i \cdot Q_i}$$

ซึ่งถ้าค่า $E_{p_i} > 1$ เรียกว่า มีความยืดหยุ่นมาก (elastic)

$E_{p_i} = 1$ เรียกว่า มีความยืดหยุ่นเท่ากับ 1 (unitary)

$E_{p_i} < 1$ เรียกว่า มีความยืดหยุ่นน้อย (inelastic)

2. ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (income elasticity of demand) ค่าความยืดหยุ่นนี้จะบอกให้ทราบว่า เมื่อรายได้ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 แล้วปริมาณการซื้อสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไปร้อยละเท่าใด คือ

$$E_{i_y} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้าที่บริโภค (Q}_i\text{)}}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของผู้บริโภค (Y)}}$$

$$= \frac{\% \Delta Q_i}{\% \Delta Y} = \frac{\Delta Q_i \cdot Y}{\Delta Y \cdot Q_i}$$

ค่าของ E_{i_y} อาจจะเป็นบวกหรือลบก็ได้แต่โดยทั่วไป normal goods ค่าจะเป็นบวก ถ้าค่า E_{i_y} เป็นลบสินค้าชนิดนี้เรียกว่า inferior goods กล่าวคือเมื่อรายได้เพิ่ม ผู้ซื้อจะซื้อสินค้าเป็นปริมาณที่น้อยลง

3. ความยืดหยุ่นไขว้ของอุปสงค์ (cross price elasticity of demand) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงในจำนวนซื้อของสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งถ้าสินค้าชนิดหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 แล้วปริมาณการซื้อสินค้าอีกชนิดหนึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปร้อยละเท่าใด

$$E_{ij} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการบริโภคสินค้า (Q}_i\text{)}}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าชนิดอื่นที่ใช้ทดแทน (P}_j\text{)}} \\ = \frac{\% \Delta Q_i}{\% \Delta P_j} = \frac{\Delta Q_i \cdot P_j}{\Delta P_j \cdot Q_i}$$

ค่าของ E_{ij} อาจเป็นบวกหรือลบก็ได้ถ้าค่า E_{ij} เป็นบวกแสดงว่า i และ j เป็นสินค้าทดแทนกัน และถ้า E_{ij} เป็นลบ แสดงว่า i และ j เป็นสินค้าประกอบกัน

แบบจำลองทางเศรษฐกิจของอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ

อุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญได้มาจากการพิจารณาตัวกำหนดอุปสงค์โดยคาดว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังแบบจำลองต่อไปนี้

$$Y_i = f(X_{1i}, X_{2i}, X_{3i})$$

โดยที่

Y_i = ปริมาณข้าวไทยที่ส่งออกไปประเทศ i (ตัน)

X_{1i} = มูลค่ารายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศ i ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศ i (หน่วยเงินของประเทศ i)

X_{2i} = ราคาการนำเข้าข้าวจากไทยของประเทศ i ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศ i (หน่วยเงินของประเทศ i ต่อตัน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

X_{3i} = อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างไทยกับประเทศ i (บาทต่อหน่วยเงินของประเทศ i)

i = สาธารณรัฐแอฟริกาใต้

สมมติฐาน

จากสมการข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญขึ้นกับมูลค่ารายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศ i ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศ i (X_{1i}) ราคาการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของประเทศ i ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศ i (X_{2i}) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศไทยกับประเทศ i (X_{3i}) โดยคาดว่าเครื่องหมายสัมประสิทธิ์ที่จะได้รับเป็นดังนี้

1. มูลค่ารายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศ i จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกับปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยของประเทศ i
2. ราคาการนำเข้าข้าวจากไทยของประเทศ i จะเปลี่ยนแปลงไป ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยของประเทศ i เนื่องจากเป็นไปตามกฎของอุปสงค์
3. อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศไทยกับประเทศ i จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยของประเทศ i

รูปแบบฟังก์ชันในการวิเคราะห์

รูปแบบของฟังก์ชันที่ใช้วิเคราะห์จะมีลักษณะเป็น ฟังก์ชันอุปสงค์เส้นตรง (linear demand function)

$$Y_i = a + bX_{1i} + cX_{2i} + dX_{3i} + U$$

โดยกำหนดให้

$$\begin{aligned} Y_i &= \text{ตัวแปรตาม} \\ X_{1i}, X_{2i}, X_{3i} &= \text{ตัวแปรอิสระ} \\ a &= \text{ค่าคงที่} \end{aligned}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

b, c, d = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

U = ค่าความคลาดเคลื่อน

ในการวิเคราะห์ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาสมการที่ดีที่สุด โดยพิจารณาจากค่าสถิติดังนี้คือ

1. พิจารณาเครื่องหมายหน้าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแต่ละตัวในฟังก์ชัน กล่าวคือ ฟังก์ชันที่มีตัวแปรที่มีเครื่องหมายหน้าสัมประสิทธิ์ที่ถูกต้องที่สุดเป็นฟังก์ชันที่เหมาะสมที่สุด โดยเป็นหลักเกณฑ์แรกที่ใช้พิจารณาต่อจากนั้นจะพิจารณาที่ค่า R^2 ที่มีค่าสูงที่สุด และพิจารณาค่า T-Value และ F-Value ของแต่ละฟังก์ชัน เป็นอันดับต่อไป
2. พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ (R^2) กล่าวคือฟังก์ชันที่มีค่า R^2 สูงที่สุดเป็นฟังก์ชันที่เหมาะสมที่สุด
3. พิจารณาค่า T-Value และ F-Value ของแต่ละฟังก์ชัน กล่าวคือ ฟังก์ชันที่มี T-Value และ F-Value สูงที่สุดเป็นฟังก์ชันที่เหมาะสมที่สุด

แบบจำลองการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด

แบบจำลองการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดของข้าวไทยในตลาดต่างประเทศนั้นจะใช้แบบจำลองพัฒนาขึ้นโดย Ochsner และ Crammer (1975) โดยต้องการที่จะวิเคราะห์และทดสอบการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดส่งออกข้าวของไทยในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ในแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดนั้นเมื่อส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกประเทศหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปสามารถวัดผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวออกได้เป็นลักษณะดังนี้คือ

1. ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากขนาดของตลาด (size of market effect) พิจารณาจากการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปริมาณส่งออกโดยกำหนดให้ส่วนแบ่งตลาดคงที่ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการส่งออกของประเทศผู้ส่งออกอธิบายได้ว่าตลาดมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีรายได้ประชาชาติและประชากร เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความเติบโต ในการส่งออกสินค้าไปสู่ตลาดนั้น

2. ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการแข่งขันในตลาด (competitive effect) การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกอันเนื่องจากการแข่งขันระหว่างผู้ส่งออกในตลาดต่างๆ ในสินค้าประเภทเดียวกัน โดยกำหนดให้ขนาดของตลาดคงที่กล่าวคือถ้าส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกนั้นลดลง ในขณะที่ขนาดของตลาดคงที่ก็แสดงว่าผลการแข่งขันทำให้ประเทศผู้ส่งออกนั้นต้องสูญเสียตลาดไปบางส่วนทำนองเดียวกันถ้าส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นก็แสดงว่าผลของการแข่งขันทำให้ประเทศผู้ส่งออกนั้นได้เปรียบคือ มีตลาดเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังกล่าวไม่เพียงแต่จะเนื่องมาจากผลของการแข่งขันแต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการค้าและการตลาดของประเทศผู้นำเข้าอีกด้วย

3. ผลการเปลี่ยนแปลงจากการกระจายตัวของตลาด (distributive effect) การเปลี่ยนแปลงของประเทศผู้ส่งออกประเทศใดประเทศหนึ่งอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงภายในของตลาดส่งออก เช่น การเปลี่ยนแปลงการนำเข้าของประเทศต่างๆและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์นำเข้าในแต่ละประเทศ เป็นต้น ซึ่งโดยรวมจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าของประเทศผู้นำเข้าอื่นๆทั้งนี้ภายในข้อกำหนดว่าขนาดของตลาดและส่วนแบ่งตลาดในแต่ละตลาดนั้นคงที่ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงความสำคัญในแต่ละตลาดส่งออกที่ทำให้ประมาณส่งออกที่แท้จริงในแต่ละตลาดดังกล่าวเปลี่ยนแปลงในขณะที่ขนาดของตลาดและส่วนแบ่งตลาดคงที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของการกระจาย

จากตารางที่ 3 Oshner และ Crammer แสดงตัวอย่างวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดโดยกำหนดให้ตลาดส่งออกของประเทศ X ประกอบด้วย 2 ตลาดคือ ตลาด A และตลาด B เท่านั้น และสมมติให้ประเทศที่แข่งขันกับประเทศ X มีเพียงประเทศเดียว การวิเคราะห์กระทำเพียง 2 คาบระยะเวลา คือ คาบที่ 1 กับคาบที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการคำนวณการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาด โดยใช้ตัวเลขสมมติ

		ปริมาณนำเข้าทั้งหมด	ปริมาณการนำเข้าจากประเทศ X	ส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X (ร้อยละ)
ปีที่ 1	ตลาด A	600	240	40
	ตลาด B	1,200	300	25
	รวมทั้งหมด	1,800	540 (A1)	30
ปีที่ 2	ตลาด A	400	200	50
	ตลาด B	1,600	640	40
	รวมทั้งหมด	2,000	840 (A2)	42

ที่มา: (Ochsner and Crammer, 1975: 17)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากข้อสมมติเหล่านี้ จะสามารถคำนวณหาส่วนแบ่งการตลาดของประเทศ X และสามารถแยกผลการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ดังนี้

1. เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงผลของขนาดตลาด กำหนดให้ส่วนแบ่งการตลาดของประเทศ X ในตลาด A และ B และตลาดรวมทั้งหมดในปีที่ 1 และ 2 มีค่าคงที่ และให้ตลาดสัมพัทธ์ของตลาด A และ B ตลอดจนระยะเวลาคงที่ด้วย เมื่อนำผลของขนาดมาใช้แล้วยังทำให้ relative share ของตลาดเหล่านี้คงที่ ดังนั้น เมื่อกำหนดค่าเหล่านี้ให้ การเพิ่มหรือลดในปริมาณส่งออกของประเทศ X จะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในขนาดของตลาด

2. ในทำนองเดียวกัน เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงผลจากการแข่งขันในตลาดจะสมมติให้ขนาดของตลาดทั้งหมดคงที่ตลอดระยะเวลา และเปลี่ยนแปลงเฉพาะส่วนแบ่งในตลาด A และ B ซึ่งถูกควบคุมโดยประเทศ X ตัวอย่างเช่น การเพิ่มขึ้นของส่วนแบ่งการตลาด A และ B ของประเทศ X ในขณะที่ตลาดทั้งหมดยังคงที่จะทำให้เกิดการเพิ่มในส่วนแบ่งการตลาดอื่นเนื่องมาจากการแข่งขัน

3. ผลของการกระจายตัวของตลาดนั้นสามารถคำนวณได้อีกแบบโดยสมมติให้ตลาดส่งออกทั้งหมดและส่วนแบ่งตลาดใน A และ B จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งออกของประเทศ X ในตลาดทั้งหมดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เป็นผลมาจากการกระจาย

จากข้อสมมติและวิธีการดังกล่าวนี้ สามารถนำมาคำนวณหาการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงขนาดของตลาด การแข่งขันและการกระจายระหว่างปีที่ 1 และปีที่ 2 ได้ดังนี้

1. การคำนวณความสามารถในการส่งออกของประเทศ X ในปีที่ 2

1.1 ส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X ในปีที่ 1 ณ ระดับการส่งออก ในปีที่ 2 (สมมติแทนด้วย B)

$$B = (30\% \times 2,000) = 600 \text{ หน่วย}$$

1.2 ส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X ในตลาด A และ B ในปีที่ 1 ณ ระดับการส่งออกในปีที่ 2 (สมมติแทนด้วย C)

$$\begin{aligned} C &= (30\% \times 400 + 25\% \times 1,600) \\ &= 160 + 400 = 560 \text{ หน่วย} \end{aligned}$$

2. สรุปการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X ในระหว่างปีที่ 1 ถึงปีที่ 2

ตารางที่ 4 สรุปการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X ในระหว่างปีที่ 1 ถึงปีที่ 2

ผลของการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X	หน่วย	ร้อยละ
2.1 ผลทั้งหมด (A2 - A1)	300	100
2.2 ผลจากการเปลี่ยนแปลงขนาดของตลาด (B - A1)	60	20
2.3 ผลจากการเปลี่ยนแปลงการแข่งขันในตลาด (A2 - C)	280	93
2.4 ผลจากการเปลี่ยนแปลงการกระจายตัวของตลาด (C - B)	-40	-13

ที่มา: (คำนวณจากตารางที่ 3)

จากผลการคำนวณในตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่าผลการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศ X ในตลาด A และตลาด B ระหว่างปีที่ 1 และปีที่ 2 มีผลการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทั้งหมด 300 หน่วยในจำนวนนี้เป็นผลเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขนาดของตลาดเพิ่มขึ้น 60 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 20 ของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดเป็นผลเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการแข่งขันในตลาดเพิ่มขึ้น 280 หน่วย หรือคิดเป็นร้อยละ 93 ของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด และเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการกระจายของตลาดลดลง 40 หน่วยหรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด

ประเทศในแอฟริกามีการรวมกลุ่มทางการเมืองกันเหนียวแน่นและเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในประชาคมระหว่างประเทศมีคะแนนเสียง 1 ใน 3 ของสมาชิกองค์การสหประชาชาติ มีนโยบายสอดคล้องกันในการต่อต้านจักรวรรดินิยมและการเหยียดผิวมีอำนาจต่อรองทางการเมืองสูงประเทศมหาอำนาจตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มนี้จึงได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อต้องการสร้างความสัมพันธ์ด้วย กลุ่มประเทศแอฟริกาได้มีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างกันหลายองค์การองค์การที่ใหญ่ที่สุดคือ องค์การเอกภาพแอฟริกา (Organization of African Unity: OAU) มีสมาชิก 52 ประเทศ (ยกเว้นสาธารณรัฐแอฟริกาใต้) ในการประชุมของ OAU เดือนมิถุนายนปี พ.ศ. 2534 ได้ประกาศจะจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจแอฟริกา (African - Economic Community) ให้แล้วเสร็จภายใน 34 ปี โดยให้มีลักษณะการดำเนินงานเช่นเดียวกับสหภาพยุโรป ปัจจุบันประเทศในแอฟริกาพยายามสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและเปิดตลาดการค้ากับประเทศคู่ค้าใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลไทยที่พยายามส่งเสริมการเปิดตลาดการค้าใหม่ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศแอฟริกาเช่นกัน

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศแอฟริกา

เศรษฐกิจของแอฟริกาขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นสำคัญอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาอยู่ในภาวะชะงักงัน เนื่องจากในหลายประเทศมีอัตราการออมและการลงทุนต่ำกว่าร้อยละ 15 ของ GDP ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาทั่วไปทั้งนี้เป็นผลมาจากการไม่มีนโยบายการผลิตที่เหมาะสมเกิดสงครามและความวุ่นวายทางการเมือง อีกทั้งสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยเช่นภัยแล้งรุนแรงติดต่อกันหลายปีที่ดินเพาะปลูกเสื่อมสภาพเพราะขาดการบำรุงตลอดจนราคาสินค้าขึ้นป้อนในตลาดโลกได้ตกลงอย่างต่อเนื่องส่งผลให้การผลิตตกต่ำจึงส่งออกสินค้าได้น้อยลงในขณะที่ต้องนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคมากขึ้นเกิดการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศมีหนี้สินมากมายซึ่งคาดว่าหนี้ต่างประเทศเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2536 ของประเทศในแอฟริการวมกันมีมากกว่า 270 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเท่ากับ 4 เท่าของรายได้จากการส่งออกทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามแอฟริกายังมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย เช่น แร่ธาตุ ทองคำ เพชร อัญมณี และป่าไม้ เป็นต้น เพราะขาดแคลนเงินทุน เทคโนโลยีและบุคลากรรวมทั้งปัญหาการสู้รบในหลายพื้นที่

สถานการณ์ทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกา

ทวีปแอฟริกาเป็นแหล่งรับซื้อสินค้าอาหารและวัตถุดิบที่สำคัญของไทยแหล่งหนึ่งการค้าระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกามีมานานนับสิบปีแล้วโดยภาคเอกชนเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกทำการค้าและในระยะหลังๆ นี้ได้มีการเปิดสัมพันธไมตรีทางการค้ากับประเทศต่างๆ หลายประเทศ เช่น อียิปต์ เซเนกัล ปัจจุบันไทยมีที่ปรึกษาพาณิชย์ประจำอยู่ใน 4 ประเทศซึ่งเป็นผู้ซื้อสินค้าเกษตรรายใหญ่ของเรา ได้แก่ ไนจีเรีย เซเนกัล เคนยา และไอวอรีโคสต์

ปัจจุบันเราติดต่อทำการค้ากับทุกประเทศในแอฟริกาโดยการส่งออกไปยังทุกประเทศแต่นำเข้าจากบางประเทศเท่านั้น และส่วนใหญ่ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ากับประเทศเหล่านั้นมีเพียง 7 ประเทศเท่านั้นที่เราขาดดุลการค้าด้วยตลอดมาได้แก่ ซูดาน กานา แชมเบีย ซิมบับเว บอตสวานา และสวาซิแลนด์ สินค้าที่เข้าจากทั้ง 7 ประเทศได้แก่ เพชร อัญมณี เกลือ กำมะถัน ซีเมนต์ แอสเบสตอส ผลิตภัณฑ์แร่ เหล็กและเหล็กกล้า ทองแดงและนิเกิล

สำหรับการส่งออกนั้น มีหลายประเทศที่ไทยส่งออกไปมาก บางประเทศเพิ่งจะเริ่มส่งออกและบางประเทศการค้ามีลักษณะไม่สม่ำเสมอ ประเทศที่เราส่งออกมากๆ เป็นประจำได้แก่ ไนจีเรีย เซเนกัล จิบูตี มาดากัสการ์ โมซัมบิก โซมาเลีย แทนซาเนีย และแคเมอรูน นอกจากนี้ยังมีอีกหลายประเทศที่มูลค่าการส่งออกลดลง เช่น โมร็อกโก และไอวอรีโคสต์ จึงควรที่เราจะสนับสนุนให้ติดต่อทำการค้าขายกันอีกเพราะครั้งหนึ่งประเทศเหล่านี้ก็เคยนิยมสินค้าไทยมาก่อนสำหรับสินค้าสำคัญที่ประเทศไทยส่งออกไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา ได้แก่ ข้าวและสินค้าเกษตรมันสำปะหลัง สิ่งทอทั้งที่เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปและเส้นใยประดิษฐ์ เครื่องหนัง รองเท้า ยาง ยาสูบ ปลากระป๋อง สับปะรดกระป๋อง นอกจากนี้ยังมีสินค้าอื่นๆ ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเคมี เหล็กและเหล็กกล้า หนังสือพิมพ์เป็นเล่ม รูปภาพ แก้วและเครื่องแก้ว ของที่ลักแบบนิตด้าและแบบโครเซด ของปรุงแต่งเบ็ดเตล็ดที่บริโภคได้ ของใช้ที่ทำด้วยพลาสติก หนังสือกระป๋อง ยางสังเคราะห์ ยางรถจักรยาน ครีมนั้ประทินผิวและเครื่องสำอางค์ และเครื่องเรือน เช่น เตียง สำหรับการติดต่อค้าขายสินค้าชนิดใหม่ๆ หรือต้องที่จะการส่งออกไปประเทศที่ยังไม่เคยค้าขายด้วยกันมาก่อนวิธีที่ดีคือการไปติดต่อค้าขายด้วยตนเองนอกจากนี้สินค้าบางรายการก็ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยออกไปอีกเช่น ประเทศที่เป็นอิสลามการนำเข้าเนื้อสัตว์ได้จะต้องมีการรับรองว่ามาตามวิธีของเขาเท่านั้น สำหรับการนำเข้ามี 5 ประเทศที่ไทยมีการนำเข้ามากคือ ซูดาน กานา แชมเบีย โมซัมบิก และซิมบับเว นอกจากนี้ยังมีบางประเทศที่มีการนำเข้าอยู่ประจำแต่มูลค่ารวมประมาณปีละหนึ่งล้านบาท มีบางประเทศที่นำเข้าเพียงบางปี และมี 6 ประเทศที่ไทยยังไม่ได้นำเข้าคือ เคปเวอร์ด ไนเจอร์ จิบูตี เรอูนยอง และกาบอง สินค้าที่นำเข้านอกจากที่กล่าวมาแล้วสินค้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่นำเข้าอื่นๆ ได้แก่ ฝ้าย อะลูมิเนียม สังกะสี เครื่องเทศ กาแฟ ชา ไข่มุก หนังกบ เมล็ดพืช และผลไม้ที่มีน้ำมัน ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ งาม้าง วัตถุดิบจากพืชใช้ในการย้อมสี

ตลาดข้าวในกลุ่มประเทศแอฟริกา

กลุ่มประเทศแอฟริกาเป็นตลาดนำเข้าข้าวที่สำคัญแหล่งหนึ่งของโลก โดยในปี พ.ศ. 2532 กลุ่มประเทศแอฟริกามีปริมาณการนำเข้าข้าวประมาณ 3.1 ล้านตันข้าวสารหรือคิดเป็นร้อยละ 22.50 ของปริมาณในตลาดนำเข้าของโลกทั้งหมด และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นในแต่ละปี โดยมีปริมาณนำเข้าเป็น 3.00 3.50 และ 3.60 ล้านตันข้าวสาร หรือคิดเป็นร้อยละ 27.00 29.40 และ 25.50 ของปริมาณนำเข้าในตลาดนำเข้าทั้งหมดของโลก ในปี พ.ศ. 2533 - 2535 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ปริมาณการนำเข้าข้าวในภูมิภาคต่างๆ ของโลก (ล้านตัน)

	2532		2533		2534		2535	
	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ
เอเชีย	7.30	52.90	4.90	44.20	4.20	35.30	5.80	41.10
แอฟริกา	3.10	22.50	3.00	27.00	3.50	29.40	3.60	25.50
อเมริกา	1.50	10.90	1.70	15.30	2.50	21.00	2.50	17.70
ยุโรป	1.70	12.30	1.30	11.70	1.40	11.80	1.90	13.50
โอเชียเนีย	0.20	1.40	0.20	1.80	0.30	2.50	0.30	2.10
รวม	13.80	100.00	11.10	100.00	11.90	100.00	14.10	100.00

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2537ข)

ในตลาดข้าวของแอฟริกาประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศนี้มากกว่าประเทศอื่นๆ กล่าวคือปัจจุบันไทยมีส่วนแบ่งตลาดในตลาดข้าวแอฟริกามากที่สุด (ตารางที่ 6) โดยในปี พ.ศ. 2533 ประเทศไทยนั้นสามารถส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาประมาณ 1.09 ล้านตันข้าวสาร มีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 36 ซึ่งมากกว่าประเทศสหรัฐอเมริกา เวียดนาม และปากีสถาน ที่มีปริมาณการส่งออกไปยังตลาดแอฟริกาประมาณ 0.46 0.40 และ 0.45 ล้านตันข้าวสาร ตามลำดับ หรือเป็นร้อยละ 15 14 และ 15 ของส่วนแบ่งทั้งตลาด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และเมื่อพิจารณาปี พ.ศ. 2534-2535 จะพบว่าไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดในตลาดข้าวแอฟริกามากที่สุดคือร้อยละ 32 และ 37 ตามลำดับ ในขณะที่ปริมาณและสัดส่วนการนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาไม่เปลี่ยนแปลงมากนักถือว่าสหรัฐอเมริกายังสามารถที่รักษาส่วนแบ่งตลาดไว้ได้แม้ว่าในตลาดข้าวคุณภาพต่ำของสหรัฐอเมริกามีต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศคู่แข่งอื่นๆ แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยการใช้มาตรการทางด้านการตลาดและโครงการช่วยเหลือต่างๆ เข้ามาจัดการ เช่น มาตรการอุดหนุนการส่งออก การผลิต หรือโครงการช่วยเหลือทางด้านอาหาร การให้เครดิตชำระเงิน เป็นต้น ทำให้ราคาข้าวของสหรัฐอเมริกายังสามารถที่จะแข่งขันทางด้านราคาได้ในตลาดข้าวคุณภาพต่ำสำหรับประเทศปากีสถาน และเวียดนาม จะพบว่าในปี พ.ศ. 2533-2535 ทั้งสองประเทศมีปริมาณการส่งออกไปยังตลาดข้าวแอฟริกาไม่แน่นอนเป็นเพราะทั้งสองประเทศมีปัญหาทั้งในด้านการผลิตและขาดประสิทธิภาพด้านการตลาดทำให้เป็นอุปสรรคในการขยายตลาดหรือแย่งส่วนแบ่งตลาดข้าวในกลุ่มประเทศแอฟริกาแม้ว่าทั้งสองประเทศมีความได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิตซึ่งทำให้ราคาส่งออกถูกกว่าราคาข้าวของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาก็ตาม

ตารางที่ 6 ปริมาณการนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาจากแหล่งต่างๆ (ล้านตันข้าวสาร)

ประเทศ	2533		2534		2535	
	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ
ไทย	1.09	36	1.12	32	1.34	37
สหรัฐอเมริกา	0.46	15	0.42	12	0.40	11
เวียดนาม	0.40	14	0.25	7	0.48	13
ปากีสถาน	0.45	15	0.65	15	0.70	20
อื่นๆ	0.60	20	1.06	30	0.68	19
รวม	3.00	100	3.50	100	3.60	100

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2537ข)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

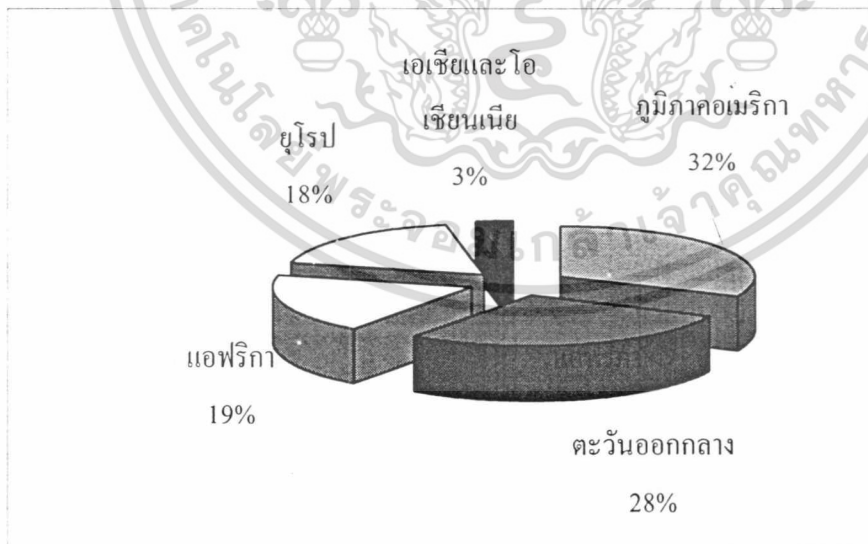
ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

คู่แข่งที่สำคัญของไทยในตลาดข้าวแอฟริกา

สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคือคู่แข่งที่สำคัญของไทยในตลาดข้าวแอฟริกา โดยเฉพาะในตลาดข้าวคุณภาพต่ำ โดยมีปริมาณการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาประมาณร้อยละ 19 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาในแต่ละปี (ภาพที่ 1) แม้ว่าสหรัฐอเมริกามีต้นทุนการผลิตสูงกว่าไทยและประเทศอื่นๆ ในเอเชียแต่ก็สามารถแก้ไขปัญหานี้โดยใช้มาตรการทางการค้าและการตลาดและโครงการต่างๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันด้านราคาและรักษาส่วนแบ่งตลาดกับประเทศอื่นๆ ในตลาดข้าวคุณภาพต่ำได้ มาตรการดังกล่าวเช่นการให้การอุดหนุนการผลิตและการส่งออกซึ่งไทยไม่อาจที่จะดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ได้เพราะต้องใช้จ่ายงบประมาณมากนอกจากนี้แล้วยังมีโครงการอื่นๆ เช่น โครงการให้ความช่วยเหลือด้านอาหารกับประเทศในแอฟริกา เป็นต้น

กลุ่มประเทศแอฟริกาส่วนใหญ่นำเข้าข้าวจากสหรัฐอเมริกาภายใต้โครงการช่วยเหลือทางด้านอาหาร ยกเว้น สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ไนจีเรีย ไอเวอรีโคสต์ ลิเบีย กานา เซเนกัล ซึ่งถือเป็นคู่แข่งสำคัญของสหรัฐอเมริกา (ตารางที่ 7) โดยเฉพาะสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เป็นประเทศที่มีการนำเข้าข้าวจากสหรัฐอเมริกามากขึ้น

ภาพที่ 1 แหล่งส่งออกข้าวของประเทศสหรัฐอเมริกา (เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 ถึง 2536)

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2537ก)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7 ปริมาณการนำเข้าข้าวจากสหรัฐอเมริกาของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ (ตัน)

ประเทศ	2535	2536	2537
สาธารณรัฐแอฟริกาใต้	126,039	128,726	109,312
ลิเบีย	34,042	89,494	58,646
ไอเวอรีโคสต์	75,952	89,556	52,137
เซเนกัล	88,696	106,160	42,736
กานา	23,318	45,668	22,990

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2541ข)

ตารางที่ 8 ปริมาณการนำเข้าข้าวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ปี พ.ศ. 2532 - 2535 (พันตัน)

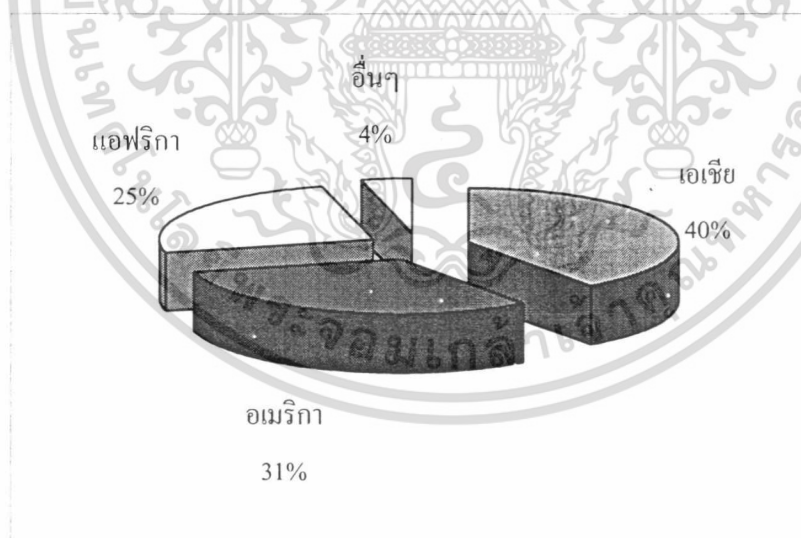
	2532		2533		2534		2535	
	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ
สหรัฐอเมริกา	93.30	100.00	106.10	100.00	134.70	51.20	125.30	34.80
ไทย	-	-	-	-	128.60	48.80	234.70	65.20
รวม	93.30	100.00	106.10	100.00	263.30	100.00	360.00	100.00

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2537ก)

เวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหม่เข้ามาแข่งขันกับข้าวไทยในตลาดโลก โดยเฉพาะข้าวคุณภาพต่ำโดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เวียดนามส่งเสริมให้ผลิตข้าวและรัฐพืชบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออกโดยได้รับความช่วยเหลือด้านเกษตรจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ซึ่งรวมไปถึงโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme) ส่งผลให้ข้าวและรัฐพืชเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 17 ล้านตัน มาเป็น 18.20 ล้านตันต่อปีและในปี พ.ศ. 2532 เวียดนามส่งออกข้าวสู่ตลาดโลกได้ 1.40 ล้านตันเทียบกับ 9.70 ล้านตันในปี พ.ศ. 2531 และในปี พ.ศ. 2533 เวียดนามสามารถผลิตข้าวได้ 19.50 ล้านตันและด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหลือส่งออกถึง 1.70 ล้านตัน ชนิดของข้าวที่เวียดนามส่งออกนั้นแบ่งเป็นข้าวคุณภาพดีร้อยละ 60 และเป็นข้าวคุณภาพต่ำร้อยละ 40 โดยเวียดนามส่งข้าวไปจำหน่ายยังกลุ่มประเทศแอฟริกาประมาณร้อยละ 25 ของปริมาณข้าวที่เวียดนามส่งออกทั้งหมด (ภาพที่ 2) ซึ่งในอนาคตเป็นไปได้ว่าเวียดนามจะกลายเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกข้าวที่ถาวรต่อไปและกลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยในการส่งออกข้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งเวียดนามได้เปรียบเนื่องจากค่าแรงงานที่ต่ำกว่าจึงเสนอราคาที่ต่ำกว่าข้าวของไทยถึงตันละ 30 ถึง 50 เหรียญสหรัฐอเมริกาในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ราคาข้าวในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลงได้เนื่องจากเกิดการแข่งขันด้านราคาเพราะอุปทานส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นในขณะที่ปริมาณความต้องการข้าวของโลกยังคงตัวอยู่ในระดับเดิม ในปัจจุบันตลาดข้าวคุณภาพต่ำในกลุ่มประเทศแอฟริกาซึ่งมีกำลังซื้อต่ำได้ถูกเวียดนามแย่งไปหลายแห่ง เช่น กินี, ไอเวอรีโคสต์ เป็นต้น ดังนั้นโอกาสส่งออกข้าวได้ 5 ถึง 6 ล้านตันมูลค่า 35,000 ถึง 45,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2530 ถึง 2532 ในอนาคตคงจะกลายเป็นเรื่องที่ยากขึ้นทุกขณะแม้ว่าในปัจจุบันประเทศเวียดนามจะยังมีปัญหาเรื่องเทคนิคการสีข้าวและปัญหาในการผลิตอื่นๆ แต่ในอนาคตเวียดนามซึ่งมีแนวโน้มที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้และส่งผลกระทบต่อตรงต่อการค้าข้าวของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกาอย่างแน่นอน

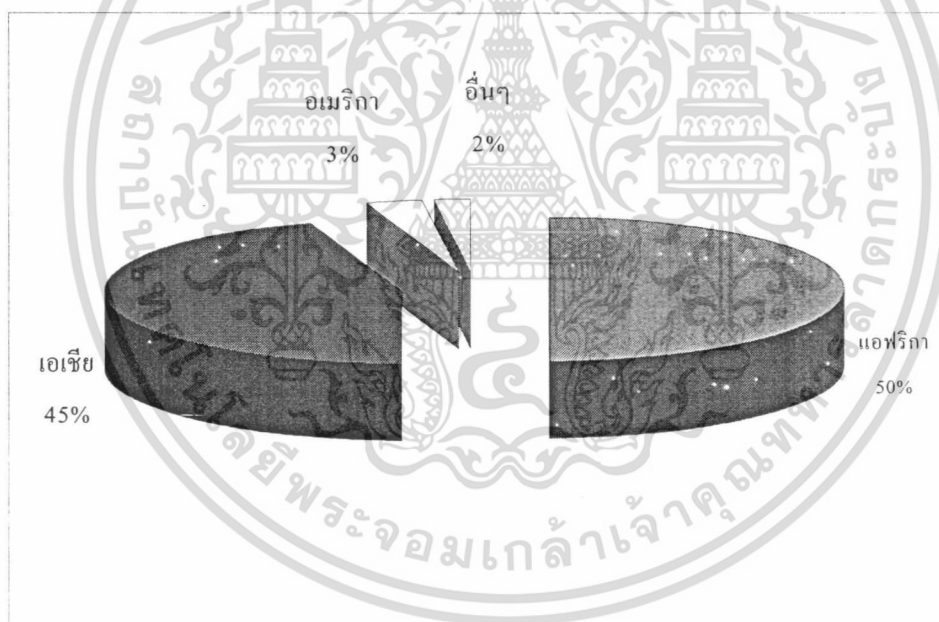
ภาพที่ 2 แหล่งส่งออกข้าวของประเทศเวียดนาม (เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 - 2536)

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2537ก)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปากีสถาน

ในปี พ.ศ. 2535 ถึง 2537 ประเทศปากีสถานสามารถส่งออกข้าวได้มากเป็นอันดับ 4 ของโลกเฉลี่ยประมาณปีละ 0.70 ถึง 1.50 ล้านตัน ตลาดส่งออกข้าวที่สำคัญของประเทศปากีสถานส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มประเทศแอฟริกา ทั้งนี้ประมาณร้อยละ 50 ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งหมดของประเทศในแต่ละปี (ภาพที่ 3) ซึ่งถือได้ว่าปากีสถานเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยในการค้าข้าวในกลุ่มประเทศแอฟริกาข้าวที่ส่งออกของปากีสถานมีความได้เปรียบข้าวของไทยในด้านของราคาที่สูงมากกว่าแต่ปากีสถานก็ยังมีปัญหาในด้านการผลิตและการจัดการด้านการตลาดเช่นเดียวกับเวียดนามทำให้ปากีสถานไม่สามารถจะขยายตลาดหรือแย่งส่วนแบ่งตลาดข้าวจากไทยได้มากนัก และในบางปีก็สูญเสียส่วนแบ่งการตลาดไปในสัดส่วนที่มากด้วย

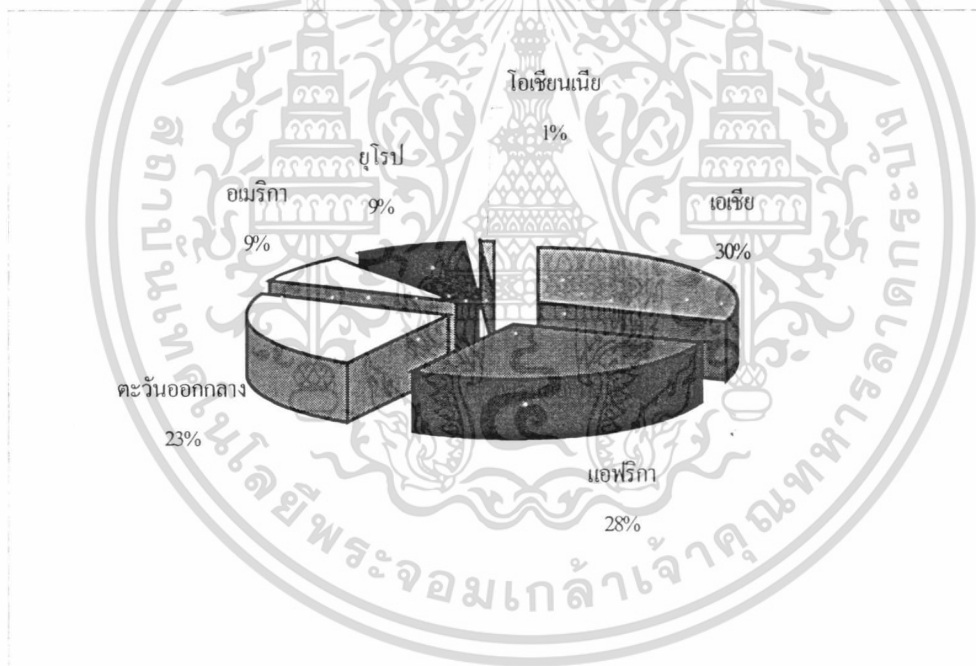
ภาพที่ 3 แหล่งส่งออกข้าวของประเทศปากีสถาน (เฉลี่ยระหว่าง ปี พ.ศ. 2532 ถึง 2536)

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2537ก)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การส่งออกข้าวของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา

ตลาดข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาเป็นตลาดข้าวที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับสองรองมาจากเอเชีย (ภาพที่ 4) และเป็นตลาดที่ขยายตัวค่อนข้างมากในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยประเทศไทยส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาเพิ่มขึ้นจาก 1.11 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 1.50 ล้านตันในปี พ.ศ. 2536 (ตารางที่ 9) ปัจจุบันกลุ่มประเทศแอฟริกาซึ่งเดิมเป็นแหล่งที่บริโภคธัญพืชรายใหญ่ของโลก ได้หันมาบริโภคข้าวเพิ่มมากขึ้น (ธนาคารกรุงไทย, 2539) จึงเป็นตลาดที่น่าจับตามองและควรที่จะเร่งขยายตลาดให้มากขึ้นต่อไป สำหรับประเทศในแอฟริกาที่มีการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยที่สำคัญได้แก่ ไนจีเรีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โตโก เซเนกัล เป็นต้น (ตารางที่ 9)

ภาพที่ 4 แหล่งส่งออกข้าวของประเทศไทย (เฉลี่ยระหว่าง ปี พ.ศ. 2532-2536)

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2537ก)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 9 มูลค่าการนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ (ล้านบาท)

ประเทศ	2537	3538	2539	2540
ไนจีเรีย	534.30	2,816.00	420.30	5,848.80
สาธารณรัฐแอฟริกาใต้	1,874.50	1,619.60	1,950.30	1,971.00
โตโก	123.00	206.10	347.90	991.50
เซเนกัล	660.10	703.30	790.60	600.80

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2541ข)

รูปแบบการค้าข้าวระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศแอฟริกา

การค้าข้าวระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศแอฟริกาสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ การค้าระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล การค้าระหว่างเอกชนกับรัฐบาล และการค้าระหว่างเอกชนกับเอกชน

การค้าระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล

การค้าระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลเป็นการค้าในนามของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลของประเทศในแอฟริกา โดยรัฐบาลของประเทศในแอฟริกาที่เป็นผู้ซื้อติดต่อขอซื้อข้าวโดยตรงกับรัฐบาลไทย ซึ่งกระทำผ่านกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ หรืออาจเป็นกรณีที่รัฐบาลไทยส่งผู้แทนออกไปเจรจาขายข้าวแก่รัฐบาลของประเทศในแอฟริกาก็ได้

โดยทั่วไปราคาข้าวรัฐบาลจะต่ำกว่าราคาข้าวของเอกชน ทั้งนี้เพราะเหตุผลทางการเมืองและมนุษยธรรมเช่นการซื้อข้าวผ่านรัฐบาลขององค์การสหประชาชาติเพื่อช่วยเหลือประเทศที่ถูกภัยพิบัติจากสงคราม ข้าวที่รัฐบาลส่งออกส่วนมากจะเป็นข้าวคุณภาพต่ำทั้งนี้เพราะรัฐบาลของประเทศที่ติดต่อซื้อข้าวแบบรัฐบาลกับรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีความต้องการข้าวสูงแต่อำนาจซื้อต่ำ การซื้อขายโดยมากมักได้รับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ

ข้าวที่รัฐบาลเป็นผู้ขายนั้น ในทางปฏิบัติรัฐบาลไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการส่งออกเอง รัฐบาลจะเป็นแต่เพียงผู้ดำเนินงานด้านเอกสารการซื้อขายเท่านั้น การส่งมอบข้าวให้แก่รัฐบาลของประเทศในแอฟริกา รัฐบาลโดยกรมการค้าต่างประเทศจะมอบให้พ่อค้าเอกชนและหน่วยงานรัฐเป็นผู้ส่งมอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การค้าระหว่างเอกชนกับรัฐบาล

การค้าแบบนี้เป็นการค้าระหว่างเอกชนผู้ส่งออกกับรัฐบาลประเทศในแอฟริกา โดยรัฐบาลของประเทศในแอฟริกาจะติดต่อขอซื้อข้าวจากพ่อค้าเอกชนโดยตรง การค้าลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเมื่อภาวะตลาดข้าวเป็นของผู้ขายคืออุปสงค์ข้าวมีมากกว่าอุปทานและรัฐบาลไม่อาจสนองความต้องการของรัฐบาลประเทศผู้นำเข้าได้ เนื่องจากไม่สามารถจะรวบรวมข้าวจากพ่อค้าเอกชนได้มากเพียงพอหรือรัฐบาลผู้นำเข้าอาจมีความพึงพอใจเอกชนรายใดรายหนึ่งเป็นพิเศษและติดต่อขอซื้อจากเอกชนรายนั้น โดยตรงอย่างไรก็ตามการค้าในรูปแบบเอกชนกับรัฐบาลมีสัดส่วนที่น้อยกว่าการค้าระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน หรือรัฐบาลต่อรัฐบาล

การค้าระหว่างเอกชนกับเอกชน

การค้าแบบนี้เป็นการค้าแบบธรรมดาทั่วไปที่บริษัทผู้ส่งออกเอกชนติดต่อขายข้าวกับบริษัทเอกชนผู้นำเข้าของประเทศในแอฟริกา การค้าลักษณะนี้จึงมีการแข่งขันกันเพื่อหาลูกค้า การแสวงหาลูกค้าสามารถกระทำโดยผ่านบริษัทนายหน้าหรือตัวแทนการค้าระหว่างประเทศ ตลาดข้าวเอกชนกับเอกชนส่วนใหญ่เป็นตลาดประจำได้แก่ ในจีเรีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดโก เซเนกัล ตลาดข้าวดังกล่าวต้องการข้าวคุณภาพต่ำเป็นส่วนใหญ่

ปัจจุบันการติดต่อค้าขายข้าวระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศแอฟริกาจะเป็นในรูปแบบของบริษัทเอกชนกับเอกชนเนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว ส่วนการค้าระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลเป็นลักษณะการค้าต่างตอบแทนเสียมากกว่า

หน้าที่ทางการตลาดที่สำคัญในการส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา

การขนส่ง

การขนส่งนั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินธุรกิจส่งออกสินค้า เนื่องจากการขนส่งที่มีประสิทธิภาพนั้น จะช่วยลดต้นทุนทางการตลาดได้ ซึ่งในการที่จะส่งข้าวออกไปจำหน่ายยังกลุ่มประเทศแอฟริกา นั้นจะต้องผ่านขั้นตอนในการขนส่งหลายขั้นตอน ได้แก่ การขนส่งข้าวจากผู้ผลิตมายังโรงสีข้าว การขนส่งข้าวจากโรงสีมายังโกดังของผู้ส่งออกและขั้นตอนการขนส่งจากโกดังของผู้ส่งออกไปยังประเทศดังกล่าว ในที่นี้กล่าวถึงเฉพาะขั้นตอนขนส่งที่ต้องมีการเกี่ยวข้องกับเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กับผู้ส่งออกเท่านั้น ในการขนส่งข้าวจากโรงสีไปโกดังของผู้ส่งออกนั้นเจ้าของโรงสีเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายเองซึ่งอัตราเฉลี่ยค่าขนส่งโดยรถบรรทุกประมาณกระสอบละ 10 ถึง 13 บาทขึ้นกับระยะทาง ส่วนการส่งมอบทางเรือจะมีค่าขนส่งประมาณ 4 ถึง 5 บาท แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนิยมที่จะใช้การขนส่งโดยรถบรรทุกมากกว่าทางเรือเพราะการขนส่งทางน้ำจะช้ากว่าทางบกแต่ค่าใช้จ่ายจะต่ำกว่าทางบก

เมื่อข้าวมาถึงโกดังของผู้ส่งออกก็จะมีการชำระเงินในเรื่องต่างๆ ตามแต่ที่ทำการตกลงกัน หลังจากนั้นผู้จัดการ โกดังจะทำหน้าที่จัดเก็บข้าวรักษาคุณภาพข้าว โดยดูแลความชื้นและอุณหภูมิในไซโล การถ่ายเทอากาศของ โกดังตลอดจนการรมยาป้องกันแมลง ส่วนการระบายข้าวออกสู่ผู้ซื้อมักจะใช้ระบบควบคุมการหมุนเวียนข้าวแต่ละชนิด คุณภาพตามลำดับก่อนหลัง เพื่อมิให้มีการเก็บข้าวเอาไว้นานจนเสื่อมคุณภาพ โดยปกติไม่ควรเก็บนานเกิน 6 เดือน ถึง 1 ปี

ส่วนการขนส่งจากโกดังผู้ส่งออกไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา นั้นจะใช้การขนส่งทางเรือเดินทะเลเนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่เปลืองระวางในการขนส่ง โดยทางประเทศผู้ซื้อจะเป็นผู้จัดหรือเช่าเรือรับสินค้าเอง มีเรือบรรทุกสินค้าจอดเทียบปากแม่น้ำ ผู้ส่งออกข้าวจะนำข้าวใส่เรือลอมหรือเรือเล็กไปเทียบแล้วขนขึ้นเรือใหญ่โดยผู้ซื้ออีกทอดหนึ่งในการกำหนดระวางการขนส่งข้าว นั้นจะขึ้นกับปัจจัยหลายประการด้วยกันคือ

1. ปริมาณการบรรทุกข้าวในแต่ละเที่ยวถ้าปริมาณขนส่งข้าวในแต่ละเที่ยว มากกว่าปริมาณต่ำสุดที่เจ้าของเรือกำหนดมา ค่าระวางจะถูกกว่าอัตราที่กำหนดไว้
2. ความแตกต่างทางสภาพภูมิประเทศของท่าเรือ ท่าเรือที่จะต้องเข้าไปใช้จอดเทียบท่าเพื่อ การขนถ่ายข้าวก็มีผลต่อการกำหนดอัตราค่าระวาง เช่น ถ้าท่าเรือมีขนาดเล็ก หรือสภาพภูมิประเทศ ยากต่อการที่เรือจะเข้าไปจอดเทียบท่าได้เรือก็ต้องจอดในทะเลห่างจากท่าเรือออกไป ซึ่งจะทำให้การขนถ่ายสินค้าจะทำให้คิดอัตราค่าระวางสูงขึ้น
3. รูปแบบการบรรทุกข้าวของเรือ สำหรับเรือขนส่งสินค้าโดยทั่วไปมี 2 แบบคือเรือแบบขนส่งสินค้าทั่วไปและเรือแบบบรรทุกสินค้าที่บรรจุในตู้คอนเทนเนอร์ซึ่งอัตราค่าระวางที่สูงกว่า

การเก็บรักษา

ผู้ส่งออกรายใหญ่จะมีท่าข้าวที่ทันสมัยข้าวที่ส่งออกจะนำมาผ่านไซโลเพื่อปรับคุณภาพข้าว ให้สะอาดและสามารถผสมข้าวให้ได้เกรดตามต้องการของกลุ่มประเทศแอฟริกาซึ่งข้าวในส่วนที่ยังไม่ส่งออกนั้นเมื่อรับมอบข้าวเสร็จแล้วจะนำไปเก็บไว้ในโกดัง โดยจะนำข้าวแต่ละกระสอบนั้น มาเรียงกันเป็นชั้นและเป็นกองๆ ส่วนข้าวที่จะส่งออกจะนำมาผ่านกระสอบ เทข้าวไปตามสายพาน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลำเลียงเพื่อเก็บไว้ตามถังไซโลเก็บข้าวในโกดัง โดยแบ่งแยกตามชนิดของข้าวหรือคุณภาพข้าว โดยมีการบันทึกจำนวน ชนิดข้าว วันที่รับมอบข้าวของทุกถังไซโลเอาไว้ ไซโลเก็บข้าวที่ทันสมัย ขนาดใหญ่สามารถเก็บข้าวได้ถึง 500 ตันต่อไซโล ซึ่งโกดังข้าวของผู้ส่งออกรายใหญ่จะมีสต็อกข้าว ถึง 15,000 ตันข้าวสาร โดยมีแผนควบคุมบันทึกการเข้าออก และการทำงานทั้งหมดในโกดังเก็บข้าว

การกำหนดมาตรฐานข้าว

การนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาจากประเทศไทยนั้นจะเน้นในด้านราคามากกว่าคุณภาพ กล่าวคือการนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำ โดยชนิดข้าวที่มีการนำเข้าจากประเทศไทยเป็นปริมาณมากในแต่ละปี ได้แก่ ข้าวหนึ่ง ข้าวหนึ่งกล้อง ข้าวกล้อง ข้าวเจ้าขาว 5 เเปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานของข้าวมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ข้าวหนึ่ง หมายความว่า ข้าวซึ่งได้จากการสีข้าวเปลือกเจ้าที่ผ่านการแช่น้ำและอบด้วยความร้อน แล้วทำให้แห้งก่อนทำการสี ถ้าสีโดยขัดเอารำออกหมด เรียกว่า ข้าวหนึ่ง หากสีโดยเอาเปลือกออกเท่านั้นให้เรียกว่า ข้าวหนึ่งกล้อง

2. ข้าวกล้อง หมายความว่า ข้าวที่ได้จากการสีข้าวเปลือกเจ้า ข้าวเปลือกเหนียว เพื่อเอาเปลือกออกเท่านั้น ทั้งที่เป็นข้าวเต็มเมล็ด ข้าวหัก และปลายข้าว

3. ข้าวเจ้าขาว 5 เเปอร์เซ็นต์ ประกอบด้วย ข้าวเต็มเมล็ด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ข้าวหัก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3) นอกจากนี้ยอมให้มีวัตถุอื่นเจือปนไม่เกินร้อยละ 0.10 ข้าวแตกไม่เกินร้อยละ 0.50 ข้าวเหนียวไม่เกินร้อยละ 0.50 ข้าวเปลือกไม่เกิน 15 เมล็ดต่อข้าวหนึ่ง กิโลกรัม

การส่งออกข้าวของไทยไปยังประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยปริมาณมาก จนถือว่า สาธารณรัฐแอฟริกาใต้เป็นแหล่งนำเข้าข้าวที่สำคัญแหล่งหนึ่งของไทย (ตารางที่ 10) โดยในปี พ.ศ. 2537 สาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีปริมาณการนำเข้าข้าวทั้งหมด 430,630 ตันเป็นข้าวที่นำเข้าจากไทย 135,780 ตัน คิดเป็นร้อยละ 66.85 ของปริมาณนำเข้าทั้งหมดของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในขณะที่คู่แข่งที่สำคัญของไทยในตลาดข้าวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ คือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการส่งออกมายังสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ 109,312 ตันคิดเป็นร้อยละ 25.38 และนำเข้าข้าวจากแหล่งอื่นๆ มีปริมาณ 33,428 ตัน คิดเป็น ร้อยละ 7.77 และจากการพิจารณาข้อมูลดังกล่าวซึ่งพบว่าในช่วง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปี พ.ศ. 2537-2539 ไทยต้องเสียส่วนแบ่งตลาดข้าวจากร้อยละ 66.85 ในปริมาณนำเข้าข้าวทั้งหมดของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในปี พ.ศ. 2537 ลดลงเป็นร้อยละ 57.66 และ 38.85 ในปี พ.ศ. 2538 และ 2539 ตามลำดับ สำหรับสหรัฐอเมริกาที่มีปริมาณส่งออกข้าวมายังสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เพิ่มขึ้นจาก 109,312 ตัน ในปี พ.ศ. 2537 มาเป็น 116,324 และ 157,508 ตัน ในปี พ.ศ. 2538 และ 2539 ตามลำดับและมีส่วนแบ่งในตลาดข้าวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ค่อนข้างคงที่สำหรับประเทศอื่นๆ ที่มีการส่งออกข้าวไปยังแอฟริกา เช่น เวียดนาม ปากีสถาน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าประเทศเหล่านี้สามารถส่งออกข้าวมาสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้เพิ่มขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2537-2539 คือเพิ่มจาก 33,428 ตัน ในปี พ.ศ. 2537 มาเป็น 81,065 และ 137,414 ตัน ในปี พ.ศ. 2538 และปี พ.ศ. 2539 ตามลำดับ โดยมี ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มจากร้อยละ 7.77 ในปี พ.ศ. 2537 มาเป็น 17.39 และ 28.49 ในปี พ.ศ. 2538 และปี พ.ศ. 2539 ตามลำดับ เนื่องจากประเทศเหล่านี้สามารถพัฒนาการผลิตข้าวให้สามารถส่งออกได้มากขึ้นอีกทั้งยังมีต้นทุนการผลิตที่ถูกกว่าไทยและสหรัฐอเมริกาทำให้ประเทศเหล่านี้สามารถส่งออกข้าวได้ในราคาที่ถูกลงกว่าทำให้สาธารณรัฐแอฟริกาใต้หันไปซื้อข้าวของประเทศเหล่านี้เพิ่มขึ้นไทยจึงมีปริมาณการส่งออกข้าวไปยังสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ลดลง ส่วนสหรัฐอเมริกาใช้มาตรการอุดหนุนผู้ส่งออกและให้กับผู้นำเข้าของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ด้วย ดังนั้นจึงยังทำให้สหรัฐอเมริกาสามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศที่มีต้นทุนการผลิตถูกกว่าได้ ข้าวที่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้นำเข้าจากไทยส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำ ได้แก่ ข้าวหนึ่ง ข้าวกล้อง ข้าวเจ้าขาว 5 เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น โดยเฉพาะข้าวหนึ่ง มีปริมาณการนำเข้าจากไทยมากที่สุดหรือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 90 ของปริมาณการนำเข้าข้าวทั้งหมดจากไทยในแต่ละปี (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 10 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ตามแหล่งนำเข้า (ตัน)

	2537		2538		2539	
	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ
ไทย	287,890	66.85	268,761	57.66	187,408	38.85
สหรัฐฯ	109,312	25.38	116,324	24.95	157,508	32.66
อื่นๆ	33,428	7.77	81,065	17.39	137,414	28.49
รวม	430,630	100.00	466,150	100.00	482,330	100.00

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2541ข)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 11 ปริมาณการส่งออกข้าวจากไทยไปยังสาธารณรัฐแอฟริกาใต้แยกตามชนิดของข้าว (ตัน)

ชนิดของข้าว	2536		2537		2538	
	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ
ข้าวกล้อง	67	0.02	65	0.02	137	0.05
ข้าวเจ้าขาว 100 เปอร์เซนต์	6,404	2.00	12,686	4.42	8,116	3.0
ข้าวเจ้าขาวอื่นๆ	5,107	1.60	12,100	4.21	104	0.04
ข้าวเหนียว	298,959	93.65	260,935	90.65	259,843	96.68
ปลายข้าว	3,688	1.16	2,100	0.80	563	0.21
ข้าวอื่นๆ	5,000	1.57	4	0.00	2	0.00
รวม	319,225	100.00	287,890	100.00	268,761	100.00

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2541ข)

ปัญหาและแนวทางการรักษาและขยายตลาดข้าวของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกา

สำหรับปัญหาและแนวทางการรักษาและขยายตลาดข้าวของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญมีดังนี้

ปัญหาการส่งออกข้าวของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกา

1. ประเทศส่วนใหญ่ในแอฟริกาขาดเงินตราต่างประเทศไม่สามารถซื้อสินค้าเป็นเงินสดได้ ทั้งๆที่ประเทศเหล่านี้ก็มีความต้องการซื้อข้าวจากไทยกลุ่มประเทศแอฟริกาที่มีความต้องการที่จะใช้วิธีแลกเปลี่ยนสินค้าต่อสินค้ากับไทยแต่ส่วนใหญ่จะมีความต้องการไม่ตรงกันนอกจากนี้ในบางประเทศจะได้รับความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตก เช่น อียิปต์ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาปีละหลายร้อยล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาและใช้เงินหรือเครดิตนั้นกลับไปซื้อข้าวจากสหรัฐอเมริกานั้นเองเป็นไปในลักษณะเงื่อนไขความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งไทยไม่สามารถดำเนินการได้และเป็นอุปสรรคที่ทำให้ไทยไม่สามารถขยายตลาดไปยังประเทศเหล่านี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ส่วนใหญ่การซื้อขายยังต้องผ่านประเทศที่สามเนื่องจากเราไม่ทราบถึง L/C ของประเทศเหล่านี้โดยมากใช้ธนาคารยุโรปเป็นธนาคารกลางทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนสร้างความไม่มั่นใจให้กับผู้ส่งออกของไทยในการส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา

3. กลุ่มประเทศแอฟริกาเป็นตลาดค้าข้าวซึ่งอยู่ห่างไกล และยังไม่มีความสะดวกในการติดต่อค้าขาย ส่วนใหญ่ต้องขนส่งผ่านทางยุโรป ซึ่งทำให้ต้นทุนการส่งออกข้าวที่สูงขึ้น

4. ปัญหาเรื่องการติดต่อกับประเทศที่เคยอยู่ในอาณานิคมของใครก็จะใช้ภาษาของประเทศนั้นๆ และภาษาพื้นเมืองเป็นหลักดังนั้นนอกจากภาษาอังกฤษแล้วการค้าข้าวของไทยกับแอฟริกา ยังได้รับความยุ่งยากในการติดต่อเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาอื่นๆ

5. ความไม่มั่นคงทางการเมืองของประเทศในแอฟริกาซึ่งเป็นอุปสรรคในการติดต่อค้าขายกับไทยอีกด้วย

6. ตลาดแอฟริกาถือว่าเป็นตลาดใหม่ที่มีการเปิดสัมพันธไมตรีทางการค้ากับประเทศต่างๆ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีที่ปรึกษาพาณิชย์ประจำอยู่ในประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเพียง 4 ประเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่สั่งซื้อสินค้าเกษตรรายใหญ่ของไทย คือ ไนจีเรีย เซเนกัล เคนยาและไอเวอรีโคสต์ ทำให้การค้าข้าวของผู้ส่งออกของไทยยังประสบกับปัญหาในการรับทราบข้อมูลและประสานงานทางการค้า เป็นอุปสรรคในการขยายตลาดข้าวของไทยในแอฟริกา

แนวทางการรักษาและการขยายตลาดข้าวของไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกา

1. ตลาดข้าวในกลุ่มประเทศแอฟริกาเป็นตลาดใหม่จึงมีข้อจำกัดในเรื่องระบบการชำระเงินที่ยุ่งยาก กรมการค้าต่างประเทศควรที่จะประสานงานกับธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า ให้ปรับมาตรการและวิธีการเพื่อลดความเสี่ยงทางการค้าและเสริมสร้างความมั่นใจกับผู้ส่งออกข้าว

2. ช่วยเหลือผู้ส่งออกในระบบการขายสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผู้ส่งออกไทยบางครั้งประสบกับปัญหาการขายข้าวให้กับบางประเทศในรูปของสินเชื่อระยะยาวและประเทศนั้นๆ ไม่สามารถชำระเงินได้ตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งทำให้ผู้ส่งออกประสบกับความเดือดร้อนในด้านการเงินซึ่งทางราชการควรดำเนินการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผ่อนคลายนโยบายดังกล่าว

3. ข้าวที่ไทยส่งออกไปยังแอฟริกาส่วนใหญ่จะเป็นข้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งในปัจจุบันไทยต้องประสบกับภาวะการแข่งขันสูง มีความจำเป็นต้องมีมาตรการในการที่จะรักษาตลาดนั้นไว้โดยต้องมีการวางแผนที่ชัดเจนจากรัฐบาลในการที่จะใช้กลยุทธ์ทางการค้าเข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ โดยรัฐบาลควรดำเนินการในลักษณะเป็นนายหน้าค้าข้าวเข้าไปรับซื้อข้าวคุณภาพต่ำจากเวียดนามเพื่อนำไปขายต่อในตลาดโลกซึ่งไทยต้องแข่งขันกับนายหน้าค้าข้าวจากยุโรปถ้ารัฐบาลผลักดัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้สามารถดำเนินการได้จะทำให้ประเทศไทยมีเป็นผู้ส่งออกข้าวคุณภาพต่ำรายใหญ่มิบทบาทในการกำหนดราคาข้าวในตลาดโลก โดยไทยไม่ต้องแข่งขันกับข้าวของเวียดนามซึ่งมีราคาที่ส่งออกที่ถูกกว่าในตลาดโลก และสร้างรายได้จากการเป็นนายหน้าค้าข้าวในตลาดโลกอีกด้วย

4. จากการที่ไทยมีความเสียเปรียบในด้านราคาข้าวคุณภาพต่ำที่ส่งออก และแนวโน้มของราคาข้าวคุณภาพต่ำก็มีแนวโน้มลดลงจากการที่ประเทศผู้ส่งออกบางประเทศเช่นเวียดนาม อินเดีย พม่า สามารถผลิตข้าวเพื่อการส่งออกได้มากขึ้น แนวทางในการที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้คือการที่ภาครัฐบาลหันมาสนับสนุนการแปรรูปข้าวให้เป็นผลิตภัณฑ์ข้าวให้มากขึ้น เช่นทำเป็นอาหารสำเร็จรูป ข้าวเกรียบ เป็นต้น

5. ความร่วมมือกับประเทศผู้ส่งออก เนื่องจากในปัจจุบันไทยประสบกับปัญหาการแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกมากขึ้น โดยเฉพาะบางประเทศซึ่งมีความได้เปรียบในด้านราคาข้าวที่ส่งออกซึ่งถูกกว่าไทย ทางราชการจึงควรร่วมมือกับประเทศคู่แข่งและกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อลดการแข่งขันตลอดจนจัดให้มีการพบปะหารือกันในระดับเจ้าหน้าที่ ผู้บริหารเพื่อพิจารณาข้อขัดข้องเป็นประจำ

6. เชิญคณะผู้แทนทางการค้ามาเยือนไทย เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะเปิดโอกาสให้ผู้แทนการค้าของประเทศนั้นๆ ได้พบปะเจรจากับผู้แทนทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเกี่ยวกับช่องทางแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้ง และความต้องการช่วยเหลือในรูปแบบที่จะทำให้เกิดการซื้อขายกัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ โดยอาศัยแบบจำลองซึ่งใช้วิธีวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ในรูปของกำลังสองน้อยที่สุด เพื่อจะประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ ในส่วนที่สอง เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยในตลาดประเทศแอฟริกาที่สำคัญ โดยอาศัยแบบจำลองการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด เพื่อที่จะทราบถึงการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยว่า เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร มาจากสาเหตุใด และเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งแล้วเป็นอย่างไร โดยมีผลการวิเคราะห์ทั้งสองส่วนดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกา

การวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาในครั้งนี้ จะใช้วิธีโดยการเลือกเอาประเทศในแอฟริกาที่สำคัญมาใช้สำหรับในการวิเคราะห์ซึ่งได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เหตุผลในการเลือกประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นประเทศที่มีการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยในแต่ละปีเป็นปริมาณมาก โดยชนิดของข้าวที่นำเข้าจากประเทศไทยเกือบทั้งหมดเป็นข้าวคุณภาพต่ำ นอกจากนี้ประเทศไทยยังถือว่าเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวไปยังประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่ครองส่วนแบ่งตลาดได้มากที่สุดอีกด้วยดังนั้นตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จึงเป็นตลาดที่ไทยควรให้ความสำคัญในการที่จะรักษาตลาดเอาไว้และพยายามขยายปริมาณการส่งออกให้มากขึ้นต่อไป

จากแบบจำลองอุปสงค์สามารถแสดงผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการในแบบจำลองดังกล่าวซึ่งให้แทนอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในช่วงปี พ.ศ. 2527–2538 รวม 12 ปี ดังมีรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

จากสมการเดิมที่เขียนในบทที่ 2 คือ

$$Y_i = f(X_{1s}, X_{2s}, X_{3s})$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติของสมการอุปสงค์นำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ คือ Y_s (ปริมาณการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้, หน่วย: ตัน) X_{1s} (มูลค่ารายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทย, หน่วย: Rand) X_{2s} (ราคานำเข้าข้าวจากประเทศไทยปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทย, หน่วย: Randต่อตัน) X_{3s} (อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยกับประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้, หน่วย: บาทต่อRand) โดยสมการอุปสงค์นำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เป็นฟังก์ชันเส้นตรง (linear demand function) ดังนี้

$$Y_s = -488666 + 161.96X_{1s} - 943.25X_{2s} + 5888.86X_{3s}$$

$$(-1.07)^{ns} \quad (1.01)^{ns} \quad (-2.41)^{**} \quad (4.03)^*$$

$$R^2 = 0.83 \quad R = 0.91$$

$$F\text{-value} = 12.79^*$$

$$\text{Standard Error} = 63185.32$$

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือค่า T-Statistic ของค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยแปรผันในแต่ละข้อ

* = มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.01

** = มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.10

ns = ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 0.01, 0.05 และ 0.1

จากสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ พบว่าราคานำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{2s}) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{3s}) นั้นจะมีเครื่องหมายหน้าสัมประสิทธิ์ถูกต้องตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนมูลค่ารายได้ประชาชาติต่อหัวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{1s}) มีเครื่องหมายหน้าสัมประสิทธิ์ถูกต้องตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้แสดงให้เห็นว่า ปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (Y_s) ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{2s}) และขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{3s}) โดยเมื่อพิจารณาค่า T-statistic พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของราคานำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ปรับด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{25}) พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าสัมประสิทธิ์ของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{35}) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนมูลค่ารายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{15}) มีผลกระทบต่อปริมาณการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (Y_5) เนื่องจากข้าวที่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้เป็นประเทศที่บริโภคข้าวคุณภาพต่ำและเน้นด้านราคามากกว่าคุณภาพ ดังนั้นประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จึงสามารถที่จะหันไปซื้อข้าวที่มีคุณภาพทัดเทียมกับไทยจากประเทศที่ขายในราคาที่ถูกลงกว่า เช่น เวียดนาม ปากีสถาน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ ($R^2 = 0.83$) แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้ร้อยละ 83 เมื่อพิจารณาค่าสถิติ ($F\text{-value} = 12.79$) แสดงว่าปัจจัยแปรผันจะสามารถที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้โดยมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (Y_5) กับราคานำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{25}) เป็นไปในทางลบคือเมื่อราคาคำนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{25}) เพิ่มขึ้น 1 Rand โดยปัจจัยอื่นคงที่แล้ว ปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (Y_5) จะลดลง 943.25 ตัน และความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (Y_5) กับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{35}) เป็นไปในทางบวกกล่าวคือเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (X_{35}) เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อRand โดยปัจจัยอื่นคงที่แล้ว ปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (Y_5) จะเพิ่มขึ้น 5888.86

สำหรับความยืดหยุ่นอุปสงค์ของปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ต่อราคานำเข้าข้าวจากไทย ($E_{Y_5, X_{25}}$) มีค่าเท่ากับ 2.90 หมายความว่าเมื่อราคานำเข้าข้าวจากไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยลดลงร้อยละ 2.90 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ส่วนความยืดหยุ่นอุปสงค์ของปริมาณการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ต่ออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ($E_{Y_5, X_{35}}$) มีค่าเท่ากับ 4.05 หมายความว่าเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.05 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ (แสดงการคำนวณในภาคผนวก)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของประเทศไทยซึ่งเกิดจากผลกระทบในลักษณะต่างๆคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากขนาดของตลาด การเปลี่ยนแปลงในการแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการกระจายตัวของตลาดตามแบบจำลองที่กำหนดขึ้นตั้ง ได้กล่าวมาแล้ว โดยจะทำการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ซึ่งเป็นตลาดนำเข้าข้าวที่สำคัญของไทย ซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ส่งออกที่เป็นคู่แข่งสำคัญของไทย ในตลาดนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งเป็นข้อมูลส่งออกรายปีเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2534 ถึง 2536 และ ปี พ.ศ. 2537 ถึง 2539 ซึ่งเป็นคาบที่ 1 และคาบที่ 2 ตามลำดับ (ตารางที่ 9) เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนของปริมาณการส่งออกในปีใดปีหนึ่งผลของการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ แสดงไว้ในตารางที่ 10 และตารางที่ 11

ตารางที่ 12 ปริมาณการนำเข้าข้าวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จากไทยและสหรัฐอเมริกา (ตัน)

	ปริมาณการนำเข้า		
	รวม	จากไทย	จากสหรัฐฯ
2534	375,040	135,780	135,225
2535	362,080	153,049	126,039
2536	385,450	319,225	128,726
เฉลี่ย 3 ปี	374,190	202,684	129,997
2537	430,630	287,890	109,312
2538	466,150	268,761	116,324
2539	482,330	187,408	157,508
เฉลี่ย 3 ปี	459,703	248,020	127,715

ที่มา: (กระทรวงพาณิชย์, 2540)

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ระหว่างปี พ.ศ. 2534-2536 และ ปี พ.ศ. 2537-2539

ตลาดส่งออก	ปริมาณนำเข้าปี 2534-2536 (เฉลี่ย)			ปริมาณนำเข้าปี 2537-2539 (เฉลี่ย)		
	รวมทั้งหมด	จากไทย	จากสหรัฐฯ	รวมทั้งหมด	จากไทย	จากสหรัฐฯ
สาธารณรัฐแอฟริกาใต้	374,190	202,684	129,997	459,703	248,020	127,715
ร้อยละของแบ่งตลาด	100.00	54.17	34.74	100.00	53.95	27.78
ความสามารถในการส่งออก						
ส่วนแบ่งตลาดของไทยในปี พ.ศ. 2534-2536 ณ ระดับการส่งออกปี พ.ศ. 2537-2539 (S_T)						
$S_T = 0.54 \times 459,703 = 249,021$						
ส่วนแบ่งตลาดของสหรัฐฯในปี พ.ศ. 2534-2536 ณ ระดับการส่งออกปี พ.ศ. 2537-2539 (S_P)						
$S_P = 0.35 \times 459,703 = 159,701$						
การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศไทย						
การเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ($X_{2i} - X_{1i}$) ¹ ปริมาณเท่ากับ 45,336 (ร้อยละ 100.00)						
การเปลี่ยนแปลงจากขนาดของตลาด ($S_i - X_{1i}$) ² ปริมาณเท่ากับ 46,337 (ร้อยละ 101.21)						
การเปลี่ยนแปลงจากการแข่งขัน ($X_{2i} - S_i$) ปริมาณเท่ากับ -1,001 (ร้อยละ -202.21)						
การเปลี่ยนแปลงจากการกระจาย - -						
การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของสหรัฐอเมริกา						
การเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ($X_{2i} - X_{1i}$) ¹ ปริมาณเท่ากับ -2,282 (ร้อยละ 100.00)						
การเปลี่ยนแปลงจากขนาดของตลาด ($S_i - X_{1i}$) ² ปริมาณเท่ากับ 29,704 (ร้อยละ ,301.67)						
การเปลี่ยนแปลงจากการแข่งขัน ($X_{2i} - S_i$) ปริมาณเท่ากับ -32,987 (ร้อยละ -1,401.67)						
การเปลี่ยนแปลงจากการกระจาย - -						

หมายเหตุ ¹ X_{1i} และ X_{2i} หมายถึง ปริมาณที่ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้นำเข้าจากประเทศ i ในปี พ.ศ.2534-2536 และ พ.ศ.2537-2539

² S_i หมายถึง ส่วนแบ่งของประเทศ i ในปี พ.ศ. 2534-2536 ณ ระดับการส่งออก ในปี พ.ศ. 2537-2539

ที่มา : (คำนวณจากตารางที่ 12)

ในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ จะเห็นได้จากตารางที่ 10 ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2534 ถึง 2536 และปี พ.ศ. 2537 ถึง 2539 ส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยได้ลดลงจากร้อยละ 54.17 เป็นร้อยละ 53.95 ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดของสหรัฐอเมริกาก็ลดลงจากร้อยละ 34.74 เป็นร้อยละ 27.73 เป็นผลจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเข้ามาเปิดตลาดใหม่ของประเทศ เช่น เวียดนาม ปากีสถาน ซึ่งประเทศเหล่านี้มีความได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิตที่ถูกกว่าสำหรับปริมาณการส่งออกข้าวของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ได้เพิ่มขึ้นจาก 202,684 ตัน มาเป็น 248,020 ตัน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 45,336 ตัน เป็นผลที่เกิดจากขนาดของตลาดเพิ่มขึ้น 46,337 ตัน นั่นคือมีความสามารถที่จะส่งออกได้เพิ่มขึ้นจากเดิม 46,337 ตัน หรือร้อยละ 102.21 แต่ผลที่เกิดจากการแข่งขันทำให้ปริมาณส่งออกของไทยลดลง 1,001 ตัน หรือร้อยละ 202.21 นั่นคือ ประเทศไทยต้องสูญเสียตลาดไปบางส่วน เป็นผลจากความเสียเปรียบการแข่งขันในด้านราคา ซึ่งได้กล่าวไปข้างต้น และเมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งของไทยจะเห็นว่าประเทศไทยได้เสียเปรียบในด้านการแข่งขัน แต่ได้ประโยชน์จากขนาดของตลาดกล่าวคือแม้ไทยจะสามารถส่งออกได้ในปริมาณที่มากขึ้น แต่ก็เสียส่วนแบ่งตลาดไปบางส่วน ส่วนสหรัฐอเมริกามีปริมาณการส่งออกลดลงจาก 129,997 ตัน มาเป็น 127,715 ตัน หรือลดลง 2,282 ตัน แม้ว่าผลที่เกิดจากขนาดของตลาดซึ่งสหรัฐอเมริกาจะสามารถส่งออกเพิ่มขึ้นกว่าเดิมได้ร้อยละ 1,301.67 ก็ตาม และผลจากการแข่งขันทำให้ปริมาณการส่งออกของสหรัฐอเมริกาดลดลงร้อยละ 1,401.67 ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ข้าวของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะข้าวคุณภาพต่ำมีต้นทุนสูง ดังนั้นการเข้ามาของประเทศส่งออกใหม่ๆอย่างประเทศเวียดนามหรือปากีสถานจึงยิ่งทำให้สหรัฐอเมริกาส่งออกไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาได้น้อยลงและต้องสูญเสียส่วนแบ่งตลาดไปด้วย

ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวไทยในตลาดสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ดังกล่าวไม่ได้แสดงให้เห็นถึงผลที่เกิดจากการกระจายตัวของตลาด เป็นการพิจารณาเฉพาะข้าวสารที่ยังไม่ได้แปรรูปเพียงอย่างเดียว ไม่ได้พิจารณาการแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่นและเนื่องจากข้อมูลมีจำกัดผลการวิเคราะห์จึงแสดงได้เพียงผลที่เกิดจากขนาดของตลาดและผลที่เกิดจากการแข่งขันเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

กลุ่มประเทศแอฟริกาเป็นตลาดที่สำคัญในการส่งออกข้าวของประเทศไทย เนื่องจากเป็นตลาดข้าวใหม่ที่มีการนำเข้าข้าวจากไทยในปริมาณที่มาก และมีแนวโน้มของการขยายตลาดจากการที่กลุ่มประเทศแอฟริกาหันมาบริโภคข้าวแทนการบริโภคธัญพืชกันมากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของราคามากกว่าคุณภาพเพราะกลุ่มประเทศในแอฟริกามีฐานะทางการเงินไม่ดี ซึ่งชนิดของข้าวที่กลุ่มประเทศแอฟริกานำเข้าจากไทยส่วนใหญ่จึงเป็นข้าวคุณภาพต่ำ ได้แก่ ข้าวหนึ่ง ข้าวกล้อง และปลายข้าว ส่วนประเทศในกลุ่มประเทศแอฟริกาที่มีการนำเข้าข้าวจากไทยที่สำคัญ ได้แก่ ไนจีเรีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โตโก เซเนกัล เป็นต้น ประเทศคู่แข่งที่สำคัญของประเทศไทยในตลาดข้าวแอฟริกา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เวียดนาม และปากีสถาน โดยสหรัฐอเมริกาถึงแม้ว่าจะมีต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงซึ่งส่งผลต่อราคาส่งออกแต่สามารถแก้ปัญหาโดยใช้มาตรการอุดหนุนการผลิต การส่งออกและโครงการให้ความช่วยเหลือทางด้านอาหาร ทำให้สหรัฐอเมริกาสามารถที่จะแข่งขันได้ในตลาดข้าวคุณภาพต่ำสำหรับเวียดนามและปากีสถานนั้นมีความได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิตต่ำจึงสามารถส่งออกข้าวในราคาที่ถูกลงกว่าไทยและสหรัฐอเมริกาทำให้หลายประเทศในแอฟริกาหันไปซื้อข้าวจากเวียดนามและปากีสถานมากขึ้น

รูปแบบการค้าข้าวระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศแอฟริกาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ การค้าระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล การค้าระหว่างเอกชนกับรัฐบาล และการค้าระหว่างเอกชนกับเอกชนซึ่งในปัจจุบันการติดต่อขายข้าวระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศแอฟริกาจะเป็นในรูปแบบของบริษัทเอกชนกับเอกชนเนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว

แม้ว่าปัจจุบันกลุ่มประเทศแอฟริกาจะมีการนำเข้าข้าวจากไทยในปริมาณมากแต่พบว่าการส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกายังมีปัญหาและอุปสรรคในการที่ไทยจะรักษาและขยายตลาดข้าวให้กว้างขวางยิ่งขึ้นปัญหาการส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญเช่น การที่ประเทศในแอฟริกาเป็นประเทศที่ยากจนขาดแคลนเงินตราต่างประเทศในการค้าข้าวกับไทยปัญหาสืบเนื่องมาจากความยุ่งยากของระบบการชำระเงินระหว่างประเทศที่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งสร้างความไม่มั่นใจต่อผู้ส่งออกของไทย ปัญหาในเรื่องต้นทุนการขนส่งข้าว ไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แอฟริกาซึ่งมีผลต่อราคาส่งออกข้าว ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองของกลุ่มประเทศแอฟริกา ปัญหาขาดแคลนข้อมูลด้านการค้าของกลุ่มประเทศแอฟริกา เป็นต้น ส่วนแนวทางในการรักษาและการขยายตลาดข้าวของประเทศไทยในกลุ่มประเทศแอฟริกาเช่นในเรื่องระบบการชำระเงินที่ยุ่งยาก กรมการค้าต่างประเทศควรที่จะประสานงานกับธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าให้ปรับมาตรการในขั้นตอนชำระเงินให้สะดวกมากขึ้น การช่วยเหลือผู้ส่งออกในระบบขายเชื่อและอัตราดอกเบี้ยต่ำ การเชิญผู้แทนทางการค้ามาเยือนไทย การสนับสนุนการแปรรูปข้าว เป็นต้น

ส่วนผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญได้แก่ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเข้าข้าวของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ได้แก่ ราคานำเข้าข้าวจากไทยและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยกับประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดยค่าความยืดหยุ่นมีค่าเท่ากับ 2.90 และ 4.05 ตามลำดับ ซึ่งประเทศไทยควรที่จะกำหนดนโยบายด้านราคาคือให้ราคาส่งออกข้าวของประเทศไทยลดลง โดยการลดต้นทุนการผลิตลงและลดค่าใช้จ่ายในการส่งออก ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของไทย ควรสนับสนุนให้มีการส่งออกให้มากขึ้นในช่วงนี้ถือเป็นการใช้โอกาสที่จะขยายตลาดและเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นในภาวะเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำสำหรับผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดข้าวของประเทศไทยในตลาดข้าวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ พบว่าไทยมีความได้เปรียบจากการขยายขนาดของตลาด กล่าวคือไทยสามารถส่งออกข้าวได้ปริมาณที่มากขึ้นแต่ไทยก็เสียเปรียบในด้านการแข่งขันจึงควรที่จะเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้มากขึ้น โดยการใช้กลยุทธ์ทางการค้าให้มากขึ้น เช่น การเจรจาค้าข้าวระหว่างรัฐบาล การเพิ่มประสิทธิภาพการให้ข่าวสารกับผู้ส่งออก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาวะการตลาดและการส่งออกข้าวของไทยไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกา รวมทั้งการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของกลุ่มประเทศแอฟริกาที่สำคัญ และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยในประเทศในกลุ่มแอฟริกาที่สำคัญนั้นทำให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์แก่การเพิ่มปริมาณการส่งออกและการขยายตลาดส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาได้กว้างขวางยิ่งขึ้นซึ่งสามารถสรุปและเสนอแนะประเด็นสำคัญๆ ได้ดังนี้

1. รัฐบาลควรเร่งวางแผนและกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อที่จะรักษาส่วนแบ่งตลาดข้าวและขยายตลาดข้าวใหม่ๆ ในกลุ่มประเทศแอฟริกาให้มากยิ่งขึ้น เช่นการเจรจาค้าข้าวระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล ในการเปิดตลาดข้าวใหม่ๆ หรือเป็นการหาช่องทางในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการค้าหรือเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อรัฐบาลในการเปิดตลาดข้าวใหม่ ๆ หรือเป็นการหาช่องทางในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการค้าหรือให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มประเทศแอฟริกาในรูปแบบจะทำให้เกิดการซื้อขายข้าวระหว่างกัน การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำกับผู้ส่งออกข้าวไปยังแอฟริกา การดำเนินการผ่านธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้ารวมทั้งกรมศุลกากรในการหาทางแก้ปัญหาความยุ่งยากในการชำระเงินระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ส่งออกของไทย เรงขยายให้มีการเปิดสำนักงานที่ปรึกษาทางพาณิชย์ในกลุ่มประเทศแอฟริกาให้มากขึ้นกว่าปัจจุบันที่มีอยู่เพียง 4 แห่งเพื่อที่จะประสานงานกับผู้ส่งออกให้ได้รับทราบข้อมูลและคำแนะนำทางการค้ากับประเทศในกลุ่มแอฟริกาให้มากขึ้น

2. จากการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาได้พบว่าราคานำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาได้และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาได้เป็นปัจจัยในการกำหนดอุปสงค์การนำเข้าโดยในส่วนของราคานำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาได้นโยบายเกี่ยวกับราคาเป็นนโยบายที่ควรนำมาใช้เพื่อเพิ่มปริมาณการส่งออกข้าวโดยหาทางลดค่าใช้จ่ายทางการผลิตลงเนื่องจากข้าวไทยมีราคาที่สูงกว่าคู่แข่งสูงทำให้ประเทศคู่แข่งหันไปนำเข้าข้าวที่มีราคาถูกกว่าอย่างประเทศเวียดนาม ปากีสถาน ซึ่งสิ่งที่จะมีการปรับปรุงก็คือปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อลดต้นทุนการผลิต ลดค่าใช้จ่ายในการส่งออกให้ต่ำลง เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันด้านราคาในตลาดข้าวแอฟริกา สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศไทยเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดอุปสงค์ของการส่งออกข้าวไทยไปยังสาธารณรัฐแอฟริกาได้ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์การแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศไทยมีอัตราการแลกเปลี่ยนที่เพิ่มขึ้นคือ 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทได้เป็นจำนวนมากขึ้น จึงทำให้จำนวนบาทต่อ 1 Rand ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น จึงควรที่จะใช้นโยบายสนับสนุนการส่งออกไปยังประเทศดังกล่าวให้มากในโอกาสนี้เพื่อที่จะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศให้มากขึ้นในภาวะที่เศรษฐกิจกำลังตกต่ำเพราะเมื่ออัตราการแลกเปลี่ยนมีมากขึ้นสาธารณรัฐแอฟริกาได้ก็จะนำเข้าข้าวเป็นจำนวนมากขึ้นตามไปด้วยอีกทั้งยังเป็นโอกาสดีที่จะใช้สถานการณ์ปัจจุบันที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำการขยายตลาดไปยังประเทศอื่นๆ ในแอฟริกาได้อีกด้วย

3. จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งทางการตลาดของประเทศไทยในสาธารณรัฐแอฟริกาได้พบว่าจากการพิจารณาขนาดของตลาดข้าวสาธารณรัฐแอฟริกาได้พบว่ามีความใหญ่ขึ้นซึ่งแสดงว่าตลาดข้าวสาธารณรัฐแอฟริกาได้มีความต้องการข้าวจากไทยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะข้าวคุณภาพต่ำ แม้ไทยจะสามารถส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศแอฟริกาได้ปริมาณมากขึ้นก็ตามแต่ไทยเสียเปรียบการแข่งขันในตลาดข้าวสาธารณรัฐแอฟริกาได้ นั้นแสดงถึง ศักยภาพในการดำเนินการทางการตลาดในการค้าข้าวของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ จึงควรเร่งปรับปรุงหรือนำกลยุทธ์ทางการค้าที่เป็นไปได้มาดำเนินการในปัญหาเหล่านี้ เช่น ให้รัฐบาลเป็นผู้แทนเจรจาข้าวกับรัฐบาล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และเอกชนของประเทศต่างๆในกลุ่มแอฟริกา การปรับปรุงระบบการชำระเงินระหว่างประเทศให้มีขั้นตอนที่สะดวกขึ้น การให้มีการผลิตที่มีต้นทุนต่ำลง การลดภาษีการส่งออก เป็นต้น

4. เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับการค้าข้าวระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศแอฟริกา มีผู้ทำการศึกษา น้อย ข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันมีน้อยและไม่สมบูรณ์ จึงควรที่จะมีการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือ เรื่องที่จะเป็นประโยชน์ต่อการค้าข้าวของไทยในแอฟริกาต่อไปมากขึ้นเช่นช่องทางการนำเข้าข้าว ของกลุ่มประเทศแอฟริกา นโยบายนำเข้าข้าวของประเทศต่างๆในกลุ่มประเทศแอฟริกา เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. 2537ก. การผลิตและการค้าข้าว. กรมการค้าต่างประเทศ.
- กระทรวงพาณิชย์. 2537ข. “การส่งออกข้าวของไทย”. พิธีกรรมการค้าต่างประเทศ. 6(2): น. 6.
- กระทรวงพาณิชย์. 2540. สถิติการค้าข้าวระหว่างประเทศของไทย. กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.
- กระทรวงพาณิชย์. 2541ก. สถานการณ์ข้าวและแนวโน้มปี 2541. กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.
- กระทรวงพาณิชย์. 2541ข. สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย. กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.
- เกียรติชัย เวชฎาพันธุ์และคณะ. 2537. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การสั่งข้าวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โฆษิต ปั่นเปี่ยมรัชฎ์. 2534. นโยบายการเกษตรกับการเป็นประเทศอุตสาหกรรม. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เงิน ศรีสุรภัย. 2532. สถานการณ์ตลาดข้าวไทยในปัจจุบัน. รายงานเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. 25 พฤษภาคม 2532. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)
- ชนัญฐา อยู่เสนาสน์. 2539. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิพนธ์ วงษ์ตระหง่าน. 2536. ข้าวสินค้าที่มีบทบาทต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทย. เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล.
- นิรนาม. 2539. “การผลิตและการค้าข้าวระหว่างประเทศของไทย”. วารสารรายงานภาวะเศรษฐกิจ. ธนาคารกรุงไทย จำกัด(มหาชน). (พฤษภาคม 2539): น. 58.
- สมาคมโรงสีข้าวไทย. 2541. รายงานเรื่องการผลิตและการค้าข้าวของไทย. (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2539. รายงานการสัมมนาทางวิชาการ. เรื่องกลยุทธ์ของประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในการวางแผนผลิตสินค้าเกษตร. (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อำนวยการ โดย โนรี. 2533: เศรษฐศาสตร์จุลภาคชั้นกลางว่าด้วยอุปสงค์และอุปทาน.
กรุงเทพมหานคร. (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

International Monetary Fund.1977. **International Financial Statistics Year Book.**

Ochsner, G.L. and Crammer, G.L., 1975. “An Economic Analysis of Export Market for Montana
Wheat”. **Montana Agricultural Experiment Station Bulletin.** (March1975): p. 17.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

สาธารณรัฐแอฟริกาใต้

Regression

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	X3, X2, X1 ^a		Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: Y

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.910 ^a	.827	.763	53185.32

a. Predictors: (Constant), X3, X2, X1

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1.53E+11	3	5.11E+10	12.792	.002 ^a
	Residual	3.19E+10	8	3.99E+09		
	Total	1.85E+11	11			

a. Predictors: (Constant), X3, X2, X1

b. Dependent Variable: Y

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-488866	457090.6		-1.069	.316
	X1	161.955	159.710	.242	1.014	.340
	X2	-943.245	392.038	-.526	-2.406	.043
	X3	5888.863	1460.758	.730	4.031	.004

a. Dependent Variable: Y

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 14 ข้อมูลที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของ
ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

ปี	ปริมาณการนำเข้าข้าว จากไทย (ตัน) ¹	มูลค่ารายได้ประชาชาติ ต่อบุคคลปรับด้วยดัชนี ราคาผู้บริโภค (Rand) ²	ราคานำเข้าข้าวจากไทย ปรับด้วยดัชนีราคา ผู้บริโภค (Randต่อตัน) ²	อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐ แอฟริกาใต้ (บาทต่อRand) ²
2527	3	3,230.26	348.17	34.04
2528	13	3,098.46	424.80	59.46
2529	14	2,612.54	276.69	59.70
2530	5	2,972.19	223.87	52.21
2531	3,600	3,119.52	363.36	57.18
2532	5	3,128.89	382.12	68.62
2533	3	3,036.70	344.59	66.28
2534	135,780	2,778.79	287.08	70.44
2535	153,049	2,754.80	240.07	72.39
2536	319,255	2,757.33	186.31	82.54
2537	287,890	2,803.43	250.08	89.28
2538	268,761	2,846.46	261.55	90.46

ที่มา: 1 (Foreign trade Statistic of Thailand, 2540)

2 (Financial Statistics Year book, 1996)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความยืดหยุ่นอุปสงค์ปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ต่อราคานำเข้าข้าวจากไทย ($E_{y_s x_{2s}}$)

$$E_{y_s x_{2s}} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณนำเข้าข้าวจากไทย}}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคานำเข้าข้าวจากไทย}}$$

$$= \frac{\Delta Q}{\Delta P} * \frac{\bar{P}}{\bar{Q}}$$

$$= \frac{943.25}{2.09} * \frac{299.06}{97364.83}$$

$$= 2.09$$

ความยืดหยุ่นอุปสงค์ปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ($E_{y_s x_{3s}}$)

$$E_{y_s x_{3s}} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณนำเข้าข้าวจากไทย}}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของ อัตราแลกเปลี่ยนของไทยกับแอฟริกาใต้}}$$

$$= \frac{\Delta E}{\Delta P} * \frac{\bar{E}}{\bar{Q}}$$

$$= \frac{5888.86}{4.05} * \frac{66.88}{97364.83}$$

$$= 4.05$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดย

ΔQ หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยของแอฟริกาใต้

ΔP หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงราคานำเข้าข้าวจากไทยของแอฟริกาใต้

ΔE หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างไทยกับแอฟริกาใต้

\bar{Q} หมายถึง ปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2527 ถึง 2538

\bar{P} หมายถึง ราคานำเข้าข้าวจากไทยของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เฉลี่ย ระหว่างปี พ.ศ. 2527 ถึง 2538

\bar{E} หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2527 ถึง 2538

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้